

Četvrtak, 23. maj 2002.
Svedok Baton Hadžiju
Svedok Adnan Merovci
Otvorena sednica
Optuženi je pristupio sudu
Početak 9.04 h

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Najs.

TUŽILAC NAJS: Prvo nekoliko preliminarnih tačaka. Tužilaštvo moli da doktor Bakar (Baccard) pruži dalje dokaze u vezi sa telima žena pronađenih u bunaru. Predviđamo da bi njegovo svedočenje o tim dokazima moglo da traje samo desetak minuta. Njegovo svedočenje će se podudariti sa drugim svedočenjem koje treba da pokaže odakle su ove žene, ali će biti jedino svedočenje koje će da pokaže način na koji su umrle i reći će takođe da su bile žive u trenutku kada su bačene u bunar. Dva tela su mogla da se pregledaju detaljnije. Postoji mogućnost da su te žene seksualno zlostavljane pre nego što su bačene u bunar, odnosno pre nego što su umrle. Dakle, radi se o vrlo važnim dokazima, a taj iskaz neće dugo potrajati. Nadamo se, s dužnim poštovanjem, da će Sud dozvoliti da se ponovo doktor pozove pre nego što ode, a on mora da ode danas, ako sam dobro razumeo.

SUDIJA MEJ: Gospodine Najs, mi smo naznačili da se vi možete obratiti Sudu s tom molbom. Mi shvatamo značaj i važnost tih dokaza pa ipak primenjujemo striktna pravila u pogledu vremena kako u pogledu optuženog tako i u pogledu vas. Prema tome, s tim u vezi mi bismo trebali da nastavimo dalje sa svedocima. Odobriti ovom svedoku da bude ponovo pozvan u vezi sa nečim sa čime je on trebao biti pripremljen ranije i nešto u vezi s nečim što je trebalo da bude deo njegovog svedočenja i ovako i onako,

mislim da će nam to odneti dobar deo sata. Ako sam dobro shvatio, ili možda grešim, ti dokazi nisu ranije bili obelodanjeni. No, bez obzira na to, mi ćemo primeniti striktna pravila na vas kao što primenjujemo i na sve ostale. Shvatamo da to možda vama ne ide u prilog, ali Tužilaštvo mora da bude pripremljeno kad izvodi svoje dokaze kao i svi ostali.

TUŽILAC NAJS: Ti dokazi su već unapred bili obelodanjeni. Mislim da je došlo do nekog previda. Naime, nismo o tome u početku u pravo vreme prodiskutovali. Naš je stav vrlo jasan i smatramo da se interes sudskog vremena mora ispravno izbalansirati sa vremenom izvođenja svih dokaza. Mi ćemo se potruditi da to učinimo što je moguće ekspeditivnije. Međutim, postoje situacije kada stvari ne idu onako kako smo zamislili, kada stvari nisu perfektno, savršene i mislim da to ne bi trebalo dovesti do isključenja dokaznog materijala.

SUDIJA MEJ: Dozvolite da još nešto kažem o tome što ste sada rekli. Naravno da interes sudskog vremena nije jedini. Postoji tu i interes pravde, a jedan od interesa pravde je da se suđenje završi što je ekspeditivnije moguće. Naravno, postoje neke situacije gde interes kriterijuma uštede sudskog vremena mora ustupiti pred nekim drugim kriterijumima, drugim stvarima koje moraju biti značajne za suđenje, i mi ćemo uvek razmotriti svaku molbu u tom pogledu. Međutim, mora biti sasvim jasno da se ovaj predmet mora završiti na vreme. Stoga obe strane moraju izvoditi svoje dokaze uz maksimum ekspeditivnosti. Izvolite, šta ste još hteli da iznesete?

TUŽILAC NAJS: Pa i drugo pitanje se tiče ekspeditivnosti. Ja znam da ćemo se tim pitanjem uopšteno govoreći baviti iduće nedelje. K-5, svedok koji čeka, na primer, njega bismo mogli ispitati sutra ukoliko druga dva svedoka završimo pre njega. Mislim da Veće nije donelo nalog u skladu sa pravilom 92bis u vezi sa ovim, odnosno mislim da je Veće naznačilo da momentalno to dozvoljava, ali da će to biti predmet daljih diskusija i debata. Dakle, u interesu sudske

ekonomije mogu li objasniti Veću zašto nije nužno dobro postupiti u skladu sa pravilom 92bis u ovom slučaju. Dakle, zato je pravilo 92bis prikladno. Vremensko ograničenje na koje smo već stavili primedbu, činjenica da njegovo svedočenje ukazuje na konkretna dela i ponašanje ljudi, pored samog optuženog, a zatim i što se tiče suštine njegovog svedočenja, Tužilaštvo podseća da se njegovo svedočenje odnosi i na dela paljevine, napade granatama, da je on morao da se angažuje u tome i da je bio svestan onoga što je učinio protiv albanske zajednice na ovaj ili onaj način. Dakle ovo svedočenje, mada je naravno važno, isto tako i potvrđuje optužbe za uništavanje imovine, zastrašivanje i atak na važne ličnosti među kosovskim Albancima, a dato je i u opštim i u specifičnim crtama od strane dugih svedoka. Dakle, to su razlozi zašto Veće može da smatra da je ovo odgovarajući svedok prema pravilu 92bis. Ali, časni Sude, to je sve što mogu da kažem o tome.

SUDIJA MEJ: Možda bi bilo pogodno da o tome razgovaramo na zatvorenoj sednici. Možemo li da idemo na zatvorenu sednicu?

(zatvorena sednica)

sekretar: Časni Sude, ponovo smo na otvorenoj sednici.

SUDIJA MEJ: Što se tiče pravila 92bis o tome da li svedok potpada pod 92bis, bilo bi pametno da se na trenutak o tome konsultujemo.

(Pretrեսno veće se savetuje)

SUDIJA MEJ: Razmotrili smo to pitanje. Ovo je izuzetan svedok po prirodi dokaza koje daje i nije sličan nijednom drugom svedočenju koje smo čuli. S obzrom na pozadinu i prirodu svedočenja mi mislimo da bi ono trebalo da se da u celini, a ne samo u formi izjave.

TUŽILAC NAJS: Pripremićemo se na odgovarajući način. Zahvalan sam na toj odluci. Pogrešio sam kada sam rekao da mu nije

dozvoljena promena glasa. U stvari, vašom odlukom od 22. marta dozvoljena je izmena lika i glasa.

SUDIJA MEJ: U redu.

TUŽILAC NAJS: Koliko je meni poznato, sledeći svedok kojeg ću da pozovem je Baton Hadžiju (Baton Haxhiu). Omogućeno mi je da promenim redosled svedoka. Gospodin Rajnefeld radi na tome. Zamoliću gospođu Grejem (Graham) da izađe i proveri da li je sledeći Baton Hadžiju.

SUDIJA MEJ: Zapravo, ako bismo mogli da se držimo toga jer mnogo promena svima otežava posao.

TUŽILAC NAJS: Razumeo sam da je u sobi za svedoke, oprostite.

SUDIJA MEJ: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Što se tiče svedoka K-5, možda bi nam svi-ma bilo lakše ako bismo imali tu izjavu u celini jer ipak je to vrlo kompleksno i detaljno svedočenje i mislim da će biti problema bez te izjave.

SUDIJA MEJ: Ne, mi imamo tu izjavu.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Da, imate i rezime.

SUDIJA MEJ: Mi imamo revidirani rezime.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: U vezi sa ovim najavljenim svedokom, kako se zove, Baton Hadžiju, mislim da je potpuno jasno da on po vašim pravilima ne bi mogao da svedoči po pravilu 92bis zato što pominje i svedoči u svojoj izjavi o nekim navodnim kontaktima sa mnom, sa šefom Državne bezbednosti i tako dalje. Prema tome, on ne može da podleže pod pravilo 92bis, mora da daje kompletno svedočenje. A druga primedba mi je, postavljam pitanje zašto

je taj svedok do sada vođen kao svedok K-28 i čemu služe ta dupla vođenja svedoka kao tajnog...

SUDIJA MEJ: Možete mu o tome postaviti pitanje. To nije stvar koju mi treba da rešavamo.

TUŽILAC NAJS: Kao što sam juče naznačio, postoji jedan pasus u prilogu, odnosno dodatku izjave koji izlazi iz okvira postupka po 92bis. Ako Sud ima taj dodatak, on počinje sa: „Želeo bih da dodam sledeće, ja sam se prvi put susreo sa gospodinom Miloševićem“ i tako dalje, i tako dalje.

SUDIJA KVON: To nismo dobili.

SUDIJA MEJ: Nismo to imali.

TUŽILAC NAJS: Žao mi je ako to niste dobili. To se radilo o...

SUDIJA MEJ: A vi predlažete šta?

TUŽILAC NAJS: Da se taj pasus da u celosti. Radi se o jednoj konferenciji za štampu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Molim još jednu intervenciju. Nije mi stalo do toga šta ćete da odlučite, ali želim da vam skrenem pažnju opet na kršenje pravila jer ovo je dodatna izjava, kao što je malčas rekao gospodin Najs, a data mi je sinoć posle završetka rada, a izjave se moraju davati bar neko vreme pre nego što se čitaju. To je jedna primedba. Drugo, ponovo mi je dat materijal na engleskom, iako postoji vaša odluka da mi se moraju davati materijali na mom jeziku. Ovde druga strana ima engleski kao maternji jezik, ja znači primam dokumenta na maternjem jeziku suprotne strane. To je vrlo ovako lepa ilustracija u ovom malom pitanju iskazivanja ravnopravnosti stranaka da se meni dostavljaju materijali na maternjom jeziku one suprotne strane, da zanemarim sve druge prednosti koje...

SUDIJA MEJ: U redu. Da čujemo šta tužioci imaju da kažu na to. Vidim da je 22. maj na ovoj drugoj izjavi.

TUŽILAC NAJS: Mislim da je taj dodatak načinjen juče tokom priprema. Naime, svedoka smo proveli kroz materijal kao što se obično i radi i on je našao za shodno da nešto doda. Kada smo uveli proceduru 92bis u svrhu uštede sudskog vremena, to je bilo na osnovu toga da može doći do potrebe za nekim dodacima. Ja nisam bio u sudnici kad su ovi svedoci vođeni. Mislim da se slična praksa već primenila. Mislim da nema ničeg nepravičnog prema optuženom ako sada dodamo nešto na prethodnu izjavu ovog svedoka. Što se tiče jezika, s nama je radio i nama je celu noć pomagao jezički savetnik, naš prevodilac. Mislim da će taj prevod biti dostupan ubrzo. Zapravo, ako dozvolite, časni Sude, prevod je dostupan.

SUDIJA MEJ: Neka se preda.

TUŽILAC NAJS: Nadam se da ovo što ću reći neće biti ni na koji način štetno. Mislim da je ovako nešto isto, dakle, ovakvo dodavanje materijala, davanje dodatnog materijala isto kao i kada se svedoci pripremaju neposredno pre svedočenja u vezi sa njihovim prethodnim izjavama i onda se nešto doda. Mislim, to je takva situacija već postojala. Što se tiče pravila 92bis i njegove primene na ovakvu vrstu dodatka, mislim da je samo reč o jednom razumnom postupku kako bi se uštedelo sudsko vreme. Međutim, mi smo spremni na neka ograničenja u vezi s tim i možemo taj dodatak saslušati u celini ako je to potrebno.

SUDIJA MEJ: Pitanje koje se tu postavlja jeste da li optuženi treba da ima više vremena za pripremu unakrsnog ispitivanja po ovom materijalu. On nije imao vremena za tako nešto, za tu pripremu, i mi ćemo to razmotriti u svetlu toga, naime, da ne dođe do nepravičnosti. Gospodine Miloševiću, mi ćemo saslušati ovog svedoka, vi ga možete unakrsno ispitivati po njegovoj prethodnoj izjavi. Ukoliko vam treba više vremena za pripremu vašeg unakrsnog ispi-

tivanja po ovom dodatku, možete nam se obratiti molbom u tom smislu i mi ćemo razmotriti. Ukoliko mislite da postoji nešto za šta vam treba više vremena, izvolite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Da vam odmah kažem, ne tražim ništa i ne treba mi više vremena i svejedno mi je. Ja ukazujem na svakodnevna kršenja pravila koja se primenjuju ovde u ovoj sobi.

SUDIJA MEJ: Ne dobijam prevod. Izgleda da se radi o jačini zvuka u mojim slušalicama. Da, u redu, imam sve, u redu je. Znači, vi ne tražite više vremena, u redu. Vaš komentar o dnevnom kršenju pravila je naravno u potpunosti netačan i neprikladan. Molim vas da pozovete svedoka. Molim svedoka da pročita svečanu izjavu.

SVEDOK: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite sestii.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS: Za nekoliko minuta ću započeti sa kratkim glavnim ispitivanjem ovog svedoka. No, pre toga dozvolite mi da podsetim Veće da je putem svoje dve izjave ovaj svedok dao iskaz o tome kako je učestvovao u osnivanju novina „Koha Ditore“ (Koha Ditore). On je novinar i uskoro će primiti jednu nagradu u Sjedinjenim Američkim Državama, devetu godišnju nagradu za slobodu štampe koju je dobio za svoju privrženost slobodi štampe na Kosovu i u svetu. Njegove izjave odnose se na pitanja o kojima smo već čuli, ponekad dosta toga, što obuhvata istoriju obrazovanja, Sporazum o obrazovanju na Kosovu, nenasilne demonstracije studenata i drugih koje su dovele do protesta u oktobru 1998. godine, nakon čega je došlo do nasilne policijske intervencije i po sudu svedoka nakon toga usledila je reakcija Albanaca. On će, naravno, govoriti i o nasilju do kojeg je došlo u kancelariji novina gde je on radio, o svom hapšenju i ispitivanju i o procesu prego-

vora između kosovskih Albanaca, uključujući jednu osobu koja je ovde svedočila, Bakalija (Bakalli), i drugih. On će govoriti o sastancima na kojima su učestvovali, između ostalih, Stanišić, i on je svedok koji je posmatrao učestvovanje pretposlednjeg svedoka koji je nastupio na ovom Sudu, svedoka Tanića u raznim pregovorima. On će objasniti na koji je način srpska delegacija na ovim pregovorima dala do znanja da se u potpunosti protivi nekim predlozima i podsetiće Veće na politiku „spaljene zemlje“ o kojoj je govorila srpska strana. On će Veće podsetiti o tome kako je došlo do toga da je ovlašćenja za pregovore imao samo optuženi i čovek po imenu Stanišić koji je prisustvovao drugom sastanku u decembru. Svedok će govoriti na tom sastanku. Na tom sastanku Stanišić je rekao da je šef policije na Kosovu Sreten Lukić uverio optuženog da studentske demonstracije treba razbiti primenom sile. Stanišić je rekao da on ništa ne može sam odlučiti, iako je odlučno rekao da predlog za republiku na Kosovu nikada neće biti prihvaćen u onim nacionalističkim krugovima kojima je okružen optuženi i koji su spremni ići u rat. Ovaj svedok izražava stav da je OVK produkt srpske represije, tromе međunarodne politike i konzervativnog pristupa predsednika Rugove (Rugova). To je svedok kojeg smo takođe ovde saslušali. Ovaj svedok koji lično nije učestvovao, a u njegovoj porodici poginulo je petoro članova, uključujući jednog devetogodišnjeg dečaka. A sada, molim vas, da nam kažete vaše puno ime i prezime.

SVEDOK: Baton Hadžiju (Baton Haxhiu).

SUDIJA MEJ: Originalnu izjavu moramo prvo uvrstiti u spis.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, svakako. Hteo sam se upravo time pozabaviti. Gospodine Hadžiju, jeste li vi potpisali potvrdu o tačnosti dve izjave koje ste dali ovome Sudu?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Prva izjava je pripremljena na osnovu razgovora od 20. i 21. i 22. avgusta 2001. godine, a druga izjava je dodatak prvoj izjavi koja je pripremljena juče?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da. Prva izjava uzeta je u Prištini (Prishtina) u navedene dane, a druga juče. To je tačno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U drugoj izjavi navodite nekoliko korekcija i pojašnjenja u vezi nekih dokumenata i u vezi vašeg ličnog susreta sa optuženim. Recite, jeste li vi kao novinar bili prisutni na konferenciji za štampu u Ljubljani u Sloveniji u kasno proleće, odnosno rano leto 1990. godine?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da. To je bilo u martu ili aprilu 1990. godine. To je bila konferencija za štampu organizovana nakon sastanka šest predsednika bivših jugoslovenskih republika. Ja sam tamo bio u svojstvu novinara. Predstavljao sam novine „Epoka“ (Epoka) i optuženom sam postavio dva pitanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koja su bila pitanja i kakvi su bili odgovori?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Budući da sam pročitao knjigu koju je napisao optuženi, gde on na strani 146 kaže da su sva pitanja otvorena, od pitanja granica do pitanja dečijih vrtića, pošao sam od te izjave i zapitao sam optuženog: „Kada ćete se vi, gospodine Miloševiću, otarasiti šovinizma i dozvoliti Albancima na Kosovu da sami odrede svoj status i da steknu status republike za Kosovo?“ On je odgovorio: „To se nikada neće dogoditi jer Albanci su tamo u manjini i nemaju pravo na samoopredeljenje. Mi nećemo dozvoliti secesionizam na Kosovu i učinimo sve što možemo da sprečimo da se to dogodi.“

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kažete da su bila dva pitanja koja ste postavili. Da li je drugo bilo od značaja?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Hvala. Knjiga o kojoj govori svedok postoji, mi smo je pronašli, preveli smo taj pasus i mi ćemo to za koji trenutak doneti u sudnicu i uz vaše dopuštenje, časni Sude, postaviću još dva pitanja koja proizlaze iz ovog dodatnog materijala. Dakle, osim ove knjige koju ste spomenuli, da li vi smatrate još neke druge dokumente koji su objavljeni u to vreme da su

posebno značajni? Ako je vaš odgovor da, možete nam vrlo kratko, u jednoj ili dve rečenice objasniti koji su to dokumenti i zbog čega su značajni. To su dokumenti koje mi nemamo ovde u zgradi na engleskom, mislim da ih imamo na srpskom.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da. To su tri dokumenta, javna dokumenta. Ti dokumenti objavljeni su 1996. godine. Prvi se zove „Nezavršeni mir“. To je dokument kojeg je sačinila grupa autora i koji je izdat u obliku knjige. Oni govore o poseti tom regionu 1996. godine. Oni su se sastali sa optuženim i ustanovili da je situacija oko dve nacionalne grupe i odnosi između Srbije i Miloševićevog režima i paralelnog sistema na Kosovu, da su ti odnosi zašli u ćorsokak. Tokom tog sastanka oni su ustanovili da Srbi jednostavno nisu bili dovoljno tolerantni prema Albancima i nisu bili u stanju da pregovaraju sa njima. Druga knjiga u kojoj se govori o istim stvarima, u toj knjizi govori se o sastanku između albanskih i srpskih lidera i upozorava se da je situacija na Kosovu na ivici rata. Drugi dokument je dokument pripremljen na osnovu sastanka između albanskih i evropskih lidera u Njujorku. Tamo stoji da su Albanci i Srbi izuzetno razdvojeni, da između njih postoji ogroman jaz i da postoji problem u vezi sa definicijom statusa Kosova. To su bili, dakle, dovoljni razlozi da se primeti da je situacija na Kosovu ozbiljna i da politički proces degeneriše. Za to treba okriviti Beograd i optuženog koji je započeo, u stvari, rekao bih, koji je nastavio da dramatižuje problem Kosova i koji je transformisao u svoj privatni problem...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zaustavite se na trenutak, molim vas. Vi ste u suštini identifikovali dokumente. Oni su konkretno identifikovani u izjavi i Veće i optuženi mogu da ih pogledaju ukoliko to žele. Objasnili ste značaj tih dokumenata. Kažete da je sporazumno rešenje izgledalo teško ili nemoguće postići. Recite nam još nešto, iz predzadnjeg paragrafa vaše dodatne izjave. Tokom vašeg rada kao novinar sa kojim brojem značajnih političara ste uspeli da razgovarate?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Pa iskreno govoreći, „Koha Ditore“ bila je jedina institucija na koju niko nije uticao, ni srpski režim ni Demokratski savez Kosova. Mi smo bili u potpunosti nezavisna

institucija i nastojali smo da iznesemo stavove svih strana kako bismo uspjeli da iznesemo različite poglede. Ja sam lično razgovarao sa 21 političarem u srpskoj opoziciji i u srpskoj vlasti. Razgovarao sam sa Markovićem, sa bivšim predsjednikom Vlade, ne želim ih sada sve navesti, ali radilo se o 21 intervjuu. Svi oni, uz izuzetak možda jednog ili dvojice, svi su oni rekli da se problem Kosova ne može rešiti bez optuženog i još jednog čoveka koji je bio blizak optuženom, a to je gospodin Stanišić.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Jeste li vi pokušavali da intervjuišete i optuženog i suprugu optuženog?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja sam to smatrao velikim izazovom za sebe da intervjuišem optuženog zato jer je on bio glavni učesnik u svim događajima od 1987. godine nadalje. Međutim, usprkos mom nastojanju uvek bih dobio ili negativan odgovor ili nikakav odgovor.

TUŽILAC NAJS: Hvala, gospodine Hadžiju, a sada će vam dalje postavljati pitanja.

SUDIJA MEJ: Molim da se izjavama daju dokazni brojevi.

sekretar: To će biti dokazni predmet Tužilaštva 169.

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, sada ćete vi unakrsno ispitivati svedoka. Molim vas da imate na umu da se veliki deo njegovog iskaza tiče perifernih, kontekstualnih pitanja. Mi smo već izrazili naš stav da su relevantna pitanja u ovom predmetu pitanja koja se nalaze u optužnici. Sva druga preliminarna i periferna pitanja značajna su samo u onoj meri u kojoj se odnose na pitanja optužnice. Politički pogledi ovog svedoka nisu relevantni i politička svađa neće biti od pomoći ovom veću. Zato vas molim da vaše ispitivanje bude kratko i koncizno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A da li to znači da ovo ostaje u ograničenjima od jedan sat unakrsno ispitivanje?

SUDIJA MEJ: Da, ovo je svedok po pravilu 92bis. Normalno pravilo je jedan sat, ali budući da postoji manji dodatak mi ćemo po isteku tog sata razmotriti pitanje da li je potrebno vama produžiti to vreme, a isto tako razmotrićemo i da li ste vi taj jedan sat iskoristili na doličan način, znači da ne bude repeticije, ponavljanja i svađe. Gospodine Hadžiju, molim i vas da imate na umu da kad odgovarate na pitanja da je vreme ovde ograničeno i da bi što je moguće kraći odgovori bili od velike pomoći. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hteo sam prethodno da vam postavim pitanje, pošto ste rekli ako pitanja budu dolična, da li vi hoćete time da kažete da su neka moja pitanja bila nedolična u dosadašnjem toku?

SUDIJA MEJ: Da, neka od njih jesu jer vi se obično svađate sa svedocima i ponavljate ono što je već rečeno i zadržavate se na jednom pitanju i prolazite kroz njega nekoliko puta.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Gospodine Mej, ja insistiram na odgovoru na pitanje kad smatram da nisam dobio odgovor, a nije mi poznato da sam imao svađu s bilo kakvim svedokom, jer ovi lažni svedoci koje dovodi Optužba ne zaslužuju svađu. Dobro, sada je deset do jedanaest. Dobro. Videću koliko. Vi ste dali izjavu istražitelju Tužilaštva. Da li je to tačno?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da. Izjavu u Prištini.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Razgovarali ste sa istražiteljem koji se zove Fred Ejbrahams (Fred Abrahams). Da li je to tačno?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da. Osim njega bio je tamo još neko drugi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas da objasnite svedoku ako pitam ovako direktna pitanja da odgovori moraju biti da

i ne, nisam ga pitao za prisustvo drugih, pitao sam ga za Freda Ejbrahamsa. Znači odgovor je „da“ i idem dalje. To vaša briga treba da bude.

SUDIJA MEJ: Da. Molim vas, gospodine Hadžiju, da to imate na umu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li vam se to lice predstavilo kao istražitelj Tužilaštva?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, druga osoba koja je bila prisutna predstavila se tim imenom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Međutim, vi u vašoj izjavi kažete da ste izjavu dali Međunarodnom krivičnom sudu. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li se lice koje vas je ispitalo predstavilo kao istražitelj Suda ili istražitelj Tužilaštva?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: On se predstavio kao istražitelj Međunarodnog suda.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Hvala vam. Inače, gospodo Mej, Robinson, Kvon, ja želim da vam uputim primedbu u vezi sa ovim jer Fred Ejbrahams, svedok, znači ovaj koji se ovde pojavljuje u ulozi istražitelja o kome govori svedok, taj isti Fred Ejbrahams je svedok koji svedoči u ime Hjumena rajts voča (Human Rights Watch) ovde.

SUDIJA MEJ: Da, to smo приметили. Vi kad za to dođe vreme možete gospodina Ejbrahamsa pitati o tome.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Ne gospodina Ejbrahamsa nego vas pitam da li može neko ko radi istovremeno kao istražitelj, neko ko prati sva suđenja, a svedoci ne mogu da prate suđenja i tako dalje, i ko je novinar Hjumena rajts voča da se pojavljuje u toj ulozi svedoka ovde? U koliko uloga može da se pojavi pred ovim Sudom? Jedino ne u mojoj izgleda.

SUDIJA MEJ: Bavićemo se time kad dođe na red svedočenje gospodina Ejbrahamsa.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste izjavu dali na engleskom jeziku? Tako ste rekli u prvom pasusu vaše izjave. U poslednjem pasusu na poslednjoj strani broj 10 piše potvrda svedoka stoji da vam je izjava glasno pročitana na albanskom jeziku.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja sam izjavu dao na engleskom. To je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa kako vam je onda pročitana na albanskom?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Svaki dokument koji se piše na engleskom takođe se prevodi i na albanski. Svaki svedok ima pravo da to traži.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dobro je da sam to čuo. Da li mislite da to važi i za srpske?

SUDIJA MEJ: To nije pitanje za ovog svedoka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ako ste dali izjavu na engleskom pa vam pročitana na albanskom, da li to znači da vam ta izjava nije pročitana u vreme kad ste je davali nego posle izvesnog vremena?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja sam izjavu dao kod svoje kuće. Tamo je izjava zabeležena i onda mi je pročitana u mojoj kancelariji u „Koha Ditore“.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Posle koliko dana?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne sećam se tačno, mislim da to nije bilo važno. Stvarno ne mogu reći kada je to tačno bilo, nakon koliko dana.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U svakom slučaju, posle nekoliko dana, je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste diplomirali na Pravnom fakultetu na Univerzitetu u Prištini 1992. godine. Je li to tačno?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Međutim, u izjavi piše da ste studije završili 1991. godine. Zašto ta razlika?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja sam studirao na redovnom fakultetu u Prištini. No, neki ispiti koje još nisam bio položio pa sam ispite kasnije položio na paralelnom univerzitetu. To su bili ispiti koje nisam mogao položiti tokom redovnih studija zato jer smo isterani iz prostorija Pravnog fakulteta gde sam bio redovan student.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A kad ste vi to isterani iz prostorija Pravnog fakulteta?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne radi se o tome da smo mi stvarno bili isterani, nije nam bilo dozvoljeno da mi uđemo u oktobru 1991. godine. Policija se nalazila ispred zgrade fakulteta kao i pred drugim zgradama Univerziteta.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: I vi tvrdite da policija nije dala albanskim studentima da uđu u zgradu fakulteta 1991. godine?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Samo mi odgovorite na pitanje da li je tačno da nije bilo u pitanju ukidanje nastave i ovo što vi govorite, već bojkot Albanaca na poziv albanskih političara, separatističkih struktura u zemlji i inostranstvu na bojkot, dakle, svega što je državno i u školstvu, i u zdravstvu i u sredstvima javnog informisanja, pravosuđu i privrednim organizacijama. Da li je to tačno ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne. Časni Sude, da li možete dati dokument koji pokazuje da su 1990. godine da su u nekim opštinama na Kosovu svi profesori ostali bez plate, nije im isplać-

vana plata, a nakon toga 680 profesora u opštini Priština je takođe ostalo bez plate i na kraju je 2.000 u Prištini na taj način završilo. Ja imam dokumente koji potkrepljuju to što kažem. Kad je reč o broju profesora kojima su bile vezane ruke, ja imam ovde dokumente. Ja to ne vidim kao bojkot. Meni se čini sasvim nerazumno bojkotovati obrazovanje.

SUDIJA MEJ: Gospodine Hadžiju, shvatili smo šta želite da kažete. Tužilaštvo vas kasnije može dodatno ispitati. Ukoliko oni žele da razjasne neke stvari to će i učiniti. Izvolite, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, vi ništa ne znate o bojkotu iz vremena o kome svedočite, o bojkotu za koji sam vas pitao? Ništa ne znate o tome?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja sam već odgovorio na to pitanje. Nije bilo bojkota. Potpuno sam siguran da bojkota nije bilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A da li znate zašto neki nastavnik ne primi platu? Da li znate da se obično plata ne primi kad se ne izvršavaju radne obaveze i da je primanje plate vezano za izvršavanje radnih obaveza? Dakle, da li vi tvrdite da su ti profesori, nastavnici koji su, koji nisu primili plate izvršavali svoje radne obaveze pa ipak nisu primali plate ili nisu izvršavali svoje radne obaveze?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Čak i dok sam ja bio u školi 1990. godine u Dečanima (Decane), Podujevu (Podujeve), Vučitrnu (Vushtrri), srpska vlada je prekinula davanje plata albanskim nastavnicima. To se dogodilo 1990. godine. To ne smemo zaboraviti. To se kasnije odrazilo i u svim drugim gradovima Kosova. Ja mislim da Vlada Srbije ima dokaze o tome. 1991. godine samo 17% škola je moglo primiti albanske učenike, albanske studente. Univerziteti i više škole nisu dozvoljavali Albancima pristup zato jer su te škole i te institucije nadgledala uvek dva do tri policajca koji bi stajali ispred škole. Ja sam bio učesnik tih događaja, ja sam novinar.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nemojte ponavljati to što ste rekli. Vi tvrdite da vam nisu dali policajci da uđete unutra. Ja sam vas pitao da li vi tvrdite da profesori koji nisu primali platu da su oni izvršavali svoje obaveze, a nisu primali platu? To je bila poenta mog pitanja. Jesu li oni izvršavali svoje radne obaveze kao nastavnici po školama, a nije im data plata, ili nisu izvršavali svoje radne obaveze pa zbog toga nisu dobili platu?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mislim da je to ponovo jedna igra reči. Oni nisu bili u stanju da obavljaju svoj posao. Oni nisu bili u stanju da rade jer nisu mogli da uđu u prostorije. Zbog toga su prešli na privatne kuće, privatne škole i oni su počeli primati plate koje su od onog 3% koje su Albanci plaćali vladi gospodina Bukošija (Bukoshi) u egzilu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dakle, tvrdite ne da nisu primali platu zato što nisu obavljali obaveze radne nego nisu primali platu zato što su otpušteni, izbačeni, onemogućeno im da rade. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mogu reći samo jedno. Službeni list Srbije je vrlo jasno naznačio kakav će biti školski program. Ne mogu sada da se setim tačnog datuma kada je to bilo, ali oni su izneli tačan kakav treba da bude školski program na Kosovu. Dozvolite jedan primer. U muzičkim školama...

SUDIJA MEJ: Mislim da se odmičemo od glavne teme. Gospodine Miloševiću, nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pomenuli ste školski program. Da li je školski program bio isti za svu decu u Srbiji?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: U Prištini, na primer u lokalnoj muzičkoj školi vi ste uveli otprilike 400 pesama koje su bile deo srpskog programa, a radilo se o populaciji koja je ipak bila 90% albanska. Dakle, uvesti u muzičku školu 400 takvih pesama, a da ne navodim primere iz predmeta kao što su istorija i neki drugi slični predmeti...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je osim muzike bio još koji problem? Evo, kažete istorija, istorija, znači muzika i istorija. A recite mi, molim vas, da li vam je poznato koliko je desetina hiljada albanske dece išlo u škole na albanskom jeziku sve do 1990. godine? Da li vam je to poznato?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne znam ni za jednog jedinog Albanca koji je išao u škole koje je organizovala Vlada Srbije. Ja ne znam ni jednog jedinog. Ako vi znate, recite mi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nisu išli u državne škole?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: To je jednostavno bilo nemoguće, nemoguće. Škole su bile blokirane za Albance.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, kažete da nisu. Vi tako kažete. Dobro. Vi govorite u vašoj izjavi da su Rugovini predstavnici DSK kontrolisali list „Bujku“ (Bujku) i da su manipulisali informacijama koje su širene među albanskim stanovništvom propagirajući iluziju da će Kosovo ostvariti nezavisnost. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Vi ste to izvukli iz konteksta iz moje izjave. Ta novina „Bujku“ je na određeni način propagirala politiku DSK, Demokratskog saveza Kosova.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. I tada, dakle, pre nego što ste počeli da radite na osnivanju novog lista propagirana je ta ideja da Kosovo ostvari nezavisnost?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Tu ideju nije propagirao list „Bujku“, to je bila jednostavno ideja za koju se svaki Albanac na Kosovu zalagao. Dakle, to nije propagirano kao nečija ideja. To je bila jednostavno ideja koja je bila deo svakodnevnog mentaliteta naroda tamo. Postojali su neki ciljevi koje smo mi želeli da postignemo. Mislim na ideju nezavisnosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nezavisnosti. Pri tome ste jasno imali svest o tome da na Kosovu žive i Srbi, i Turci, i Muslimani, i Romi, i Goranci i ostali. Šta s njima? Da li ste smatrali da to nema nikakvog značaja?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja mislim da na Kosovu ili uopšte u nekom demokratskom političkom sistemu većina odlučuje o takvim stvarima referendumom. Jasno je da većinska etnička zajednica podržava ideju nezavisnosti, a da manjinska, u ovom slučaju srpska, ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali Kosovo je deo Srbije. Je li to u vašoj svesti ili ne? Kosovo nije država pa da govorite o većinskoj zajednici i manjinskoj zajednici nego Kosovo je deo države koja se zove Srbija.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja ne mislim da je država Srbija zastupljena na Kosovu. Kosovo trenutno stvara svoju vlastitu državnost, a Srbija momentalno nema u tom smislu prisutnost na Kosovu, bilo da se radi o institucijama ili uopšteno drugim oblicima fizičkog prisustva u tom području. Prema tome, čini mi se da je jednostavno iluzorno zasada misliti da bi se Srbija mogla vratiti na Kosovo kao što je i nekad bilo iluzorno bilo pomisliti da bi mogli dobiti nezavisnost.

SUDIJA MEJ: Mislim da se sada udaljujemo od optužnice. Gospodine Miloševiću, vratite se na temu ovog suđenja, molim vas.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, odgovorite mi na pitanje da li pod tim podrazumevate da ste vi sad slobodni?

SUDIJA MEJ: Irelevantno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vi pod tim da Srbija ne može da se meša podrazumevate okupaciju, stanje okupacije trenutno Kosova i Metohije?

SUDIJA MEJ: To takođe nije relevantno. Gospodine Miloševiću, molim vas, pozabavite se predmetnim vremenom optužnice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Dakle, u situaciji, iz vaše izjave proizlazi, u kojoj se propagira nezavisnost u situaciji u kojoj, kako kažete, znate da srpske vlasti neće da dozvole nezavi-

snost, dakle, to su premise koje, o kojima vi govorite, i u situaciji u kojoj znate kako vi kažete da će srpske vlasti tolerisati paralelni sistem koji Albanci imaju, dakle, šta znači onda u takvoj situaciji vaše opredeljenje da prihvatite narušavanje da bi Kosovo išlo napred?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Dozvolite samo da primetim da su srpski režim i policija godinama ponižavali Albance i napadali njihovo dostojanstvo. Zalazili su u svaku kuću. Međutim, vi ste istovremeno tolerisali postojanje jednog paralelnog sistema na Kosovu, jednog sistema koji nije predstavljao opasnost, odnosno nije postojala opasnost od promene stanja koje ste vi stvorili. Jedan drugi element koji ste vi tolerisali je ono što bismo mogli nazvati 32 metra kvadratna nezavisnosti gospodina Rugove i ta mala enklava nezavisnosti bila je izložena izuzetnom pritisku u obliku ubistava, mučenja i drugih krivičnih dela i zločina koje je počinila vaša policija. Vi ste igrali dvostruku igru. Treći faktor je bila međunarodna zajednica kojoj ta situacija nije odgovarala. Dakle, s jedne strane tolerisati vaš sistem...

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja sam vas pitao za vašu spremnost da se opredelite za nasilje, za narušavanje. Vi ste bili spremni, dakle, da se opredelite za nasilje kao sredstvo ostvarenja političkog cilja. Da ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Oprostite, ja to nisam rekao u svojoj izjavi. Ja sam rekao da je Kosovo trebalo da promeni *status quo*, a jedina institucija koja je bila u stanju bilo šta da pomeri je list „Koha Ditore“. Jedino su te novine bile u stanju da uvedu nove elemente u ovaj proces. Nikakve oblike nasilja, već aktivizam, jer su se politički procesi na Kosovu u međuvremenu potpuno degenerisali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kažete da je 1991. godine srpska policija zatvorila studentski list „Bota e re“ (Bota e Re) i da ste vi prešli u list „Zeri“ (Zeri). Kako to da je policija zatvorila „Bota e re“ studentski list, a nije ni „Zeri“ ni „Bujku“ i druge koji su tada bili poznati po svojoj nacionalističkoj i separatističkoj i tako dalje, orijentaciji?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Kada je reč o „Bota e re“, postojale su dve intervencije. Prva je bila kada smo objavili tri karikature i kada je policija intervenisala. Zatim je objavljen jedan članak pod naslovom „Kosovo nije Srbija“, ponovo je policija intervenisala i nametnula određene mere. A vi, Republika Srbija, nametnuli ste vašeg urednika lista „Bota e re“. Iz ličnih razloga neću spomenuti njegovo ime.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da nije taj urednik bio Srbin?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Kakve to ima važnosti? Kada uvodite prinudne mere nije važno je li osoba Albanac ili Srbin.

SUDIJA MEJ: Mislim da nam ovako nešto nije ni od kakve pomoći u našem radu. Krenimo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Gospodine Mej, ja pitam, postavljam pitanja o kojima svedok govori u svojoj izjavi. Vi ste, evo...

SUDIJA MEJ: Da, ali vi se upuštate u debatu bez kraja i konca. Na stranici jedan trećem paragrafu na engleskom jeziku izjave ono o čemu vi govorite tek tu ste došli, a potrošili ste skoro pola vremena koje imate. Molimo krenite dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste vi napustili „Bota e re“ jer je ista institucija izdavala i srpski list „Zeri“ da se jednostavno ugasi studentski list? Da ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne razumem pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pitanje je da li ste otišli da se ugasi „Bota e re“ jer izlazio je istovremeno paralelno i „Novi svet“ na srpskom jeziku u istoj instituciji. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prema tome, ugasili ste instituciju i prešli u drugu čisto, čisto albansku instituciju gde nije bilo paralelno srpskog lista za srpske studente. Je li tako ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: „Bota e re“ je bila institucija gde su radili samo Albanci. S druge strane, postojao je i drugi list gde su radili samo Srbi. Ja nisam otišao u „Zeri“ jer su tamo bili samo Albanci. Otišao sam iz drugih razloga koje sam zapravo i naveo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. Rekli ste u izjavi da je 1991. godine zatvorena Televizija Kosovo. Meni nije poznato da je postojala Televizija Kosovo. Postojala je Radio televizija Priština u sastavu Radio televizije Srbije. Radio televizija Kosovo, je li postojala Radio televizija Kosovo?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Izvinjavam se zbog ovih semantičkih nijansi, ali postojala je Radio televizija Priština, to je tačno, ja sam rekao Televizija Kosova. Zapravo se radilo o Radio televiziji Priština koja je zatvorena i njenih 1.300 zaposlenih je otpušteno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li je Radio televizija Priština koja je u okviru Radio televizije Srbije, kao što je Kosovo u okviru Srbije, da li je ona nastavila i posle tih datuma koje vi pominjete, sa programima na albanskom, na srpskom, na turskom, na romskom, dakle, da li je imala sve vreme od tog vremena na koje se vi pozivate sve te programe i na srpskom, i na albanskom, i na turskom, i na romskom jeziku, sa urednicima koji su bili Albanci, Turci, Romi, Srbi i tako dalje, da li je imao ili nije imao?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Program je bio upravo smešan. Jednostavno ne mogu zamisliti kako jedna država kao što je Srbija može potonuti tako nisko, može pasti tako nisko i zapošljavati ljude koji nisu bili u stanju čitati albanski jezik.

SUDIJA MEJ: Gospodine Hadžiju, ja vas molim da se suzdržite od komentara i koncentrišete na činjenice. Molim vas samo nam dajte činjenice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, da ili ne. Pitao sam vas da li je Radio televizija Priština imala sve te programe na svim jezicima nacionalnosti koje žive na Kosovu. Da ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Imala je programe samo na srpskom i albanskom i jedan petominutni program na turskom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, ali na srpskom i albanskom je imala programe. To i vi potvrđujete. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Albanski program je bio smešan.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: To je drugo da li je smešan vama ili nekom drugom, to je sad stvar kriterijuma, o njima sad ne raspravljamo. Da li je...

SUDIJA MEJ: Molim vas, ne trošite vreme na takve stvari, gospodine Miloševiću.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li su bile lokalne stanice koje su isto emitovale program na albanskom u Peći (Peje), u Prizrenu (Prizren), u Kosovskoj Mitrovici (Mitrovice), Orahovcu (Rrahovec), Đakovici (Gjakove), Gnjilanu (Gjilan)? Jesu li bile te stanice?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Nisu. Dobro. I sa redakcijama na albanskom, i s novinarima Albancima, i s urednicima Albancima u svim ovim o kojima govorim.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne, nije bilo jedne jedine radio-stanice te vrste.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Koje su jedine? A, nije bila nijedna. Dobro. Kažete da je list „Bujku“ koji je bio pod kontrolom Rugovinog DSK, kako vi tvrdite, manipulisaio informacijama i da je propagirao iluziju da će Kosovo ostvariti nezavisnost i da ste stoga bili spremni na rizik narušavanja situacije. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Narušavanja?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Narušavanja situacije.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mislim da ste dobili pogrešan prevod.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa obično oni sa engleskog ne naprave pogrešan prevod, pošto ste dali na engleskom.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mi smo bili u situaciji da promovišemo taj proces i da ga vodimo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, da. Razumem šta želite da objasnite. Kažete da oni koji su stekli diplome na paralelnom albanskom univerzitetu nisu imali izgleda da se zaposle ili dalje profesionalno usavršavaju jer država te diplome nije priznavala. To kažete. A da li je vama lično poznat slučaj, odnosno primer jedne države koja priznaje diplome čak i legalnih univerziteta, prenostrifikacije i tako dalje, i da li smatrate da je tu povređeno neko pravo?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da li postoji ijedna država koja zabranjuje pristup školama svojim učenicima i studentima? Vi ste tražili razloge, a ja sam vam opisao posledice.

SUDIJA MEJ: Molim vas da odgovorimo na pitanje. Pitanje se ticalo diploma.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Odgovorio je uglavnom. To nije bitno. On je odgovorio indirektno.

SUDIJA MEJ: U redu. Onda, molim vas, da se maknemo konačno od ranih 1990-ih godina.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Govorite o demonstracijama, čak kažete rat na Kosovu počeo 1. oktobra 1998. godine kad su studenti održali svoj prvi mirni protest i cilj protesta bila primena Sporazuma koji su u septembru 1996. potpisali Milošević i Rugova i kažete da srpska strana nije primenjivala ono što je dogovoreno. A pošto vam je, pretpostavljam, poznato da su upravo u primeni tog sporazuma bile predate desetine hiljada kvadratnih metara, kompletni tehnički fakulteti, Albanološki institut i tako dalje, i da je srpska strana, dakle, primenjivala, ja vas pitam sasvim precizno pa mi odgovorite da li neki elementi među Albancima nisu hteli da se Sporazum primenjuje zato što je Sporazum u ime njih potpisao

Ibrahim Rugova koga i vi niste priznavali jer kako ste vi govorili svojom politikom, to kažete čak i na prvoj strani izjave, DSK na čijem je on čelu propagirao samo iluziju da će Kosovo biti nezavisno i da je neophodno da krene napred. Da li ste vi...

SUDIJA MEJ: Molim vas skratite pitanje. Nemoguće je odgovoriti na pitanje koje je trajalo više od minuta. Što je vaše pitanje?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Njemu je moguće da odgovori pošto za razliku od drugih svedoka koji...

SUDIJA MEJ: Ne, ne. Ovde ima najmanje dva pitanja ako ne i više. Jedno je činjenica da Albanci nisu hteli da sprovedu Sporazum. Da li je to tačno, gospodine Hadžiju, ili ne?

SVEDOK HADŽIJU: Mi smo želeli da se sprovede Sporazum jer ako se Sporazum ne sprovede, znali smo da će se proces radikalizovati i isto tako se smanjiti nivo tolerancije i pasti na nulu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ne govorim o vama lično pošto vi ne svedočite o sebi lično, o sebi lično gotovo i da nemate šta da svedočite, nego pitam vas za one radikalne elemente koji su nastojali da proizvedu nasilje na Kosovu. Dakle, da li su oni bili protiv toga da Rugovin Sporazum uspe, da Sporazum koji je potpisao Ibrahim Rugova uspe? Da ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja ne znam šta vi mislite kad kažete radikalne snage. Ja znam da smo se svi trudili, da smo želeli da se taj Sporazum sprovede. Naime, videli smo da se proces, politički proces na Kosovu radikalizovao i intervencija protiv studenata bila je fatalna za budućnost Kosova. Studenti su bili ti koji su povratili jedan delić izgubljenog digniteta Albanaca i zapravo na taj način uticali na okupaciju koju ste vi nametnuli 1989. godine.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. To o okupaciji, vi ste sad pod okupacijom, tada niste bili pod okupacijom. Ali pod takvom ste okupacijom bili i za vreme Musolinija (Mussolini)

i za vreme Hitlera (Hitler), tu nema neke razlike, verovatno ste se i onda osećali slobodnim.

SUDIJA MEJ: Ovo se jako udaljilo od optužnice, uostalom vreme je za pauzu. Sada idemo na pauzu. Vreme je za pauzu. Gospodine Hadžiju, samo da razjasnimo jednu stvar. Vi ste to razjasnili u vašoj drugoj izjavi. Vaše hapšenje na tim raznim sastancima to se dogodilo 1998. a ne 1997. godine. Da li sam u pravu?

SVEDOK HADŽIJU: To se dogodilo 1997. godine.

SUDIJA MEJ: To je, znači, dan prvog protesta?

SVEDOK HADŽIJU: Ne. Prvog oktobra policija je ušla u prostorije „Koha Ditore“.

SUDIJA MEJ: Da, znači to je bilo 1997. godine?

SVEDOK HADŽIJU: Da, 1997.

SUDIJA MEJ: Molim vas, gospodine Hadžiju, da imate na umu da tokom pauze ni sa kim ne smete da razgovarate o vašem svedočenju sve dok se ono ne privede kraju. Gospodine Najs, morao bih razjasniti našu odluku o doktoru Bakaru da bi bilo sasvim jasno. Ukoliko vi želite ponovo da pozovete tog svedoka, onda se to mora napraviti tako da se sačini dodatak njegovom izveštaju, da se on uruči na uobičajeni način, svako mora imati vremena da taj dodatak razmotri i da se pripremi i ukoliko to želite učiniti uzećemo to u obzir i odlučiti da li će on biti ponovo pozvan ovamo ili ne. A sada idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, imate još 45 minuta, što znači ukupno sat i po sa ovim svedokom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Dakle tri četvrtine sata. Da li je to tačno?

SUDIJA MEJ: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vrlo dobro. Dozvolite da pokušam i budem ekspeditivan sa preostalim pitanjima koja imam. Dakle, posle ovog dogovora koji smo pomenuli malopre, vi ste nastavili da se plašite radikalizacije situacije u vezi sa stavom Albanaca prema ovom dogovoru i u vezi sa Kosovom uopšte. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Posle ovih demonstracija koje ste pomenuli rekli ste da je jasno da ne postoji mogućnost za mirno rešenje na Kosovu sa Srbima i da je to i gledište Albanaca. Ovo se nalazi na trećoj strani vaše izjave.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, ja sam rekao da posle brutalne policijske intervencije protiv studenata, koji su samo mirno demonstrirali, da nisam video nikakvog drugog izgleda u tom trenutku osim dalje radikalizacije situacije na Kosovu. To je bio moj lični stav, moja lična analiza situacije.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Da li onda vi lično mislite, pošto kažete da je bio vaš lični stav, da su studentske demonstracije u kojima su četiri lica privedena i u kojima je bilo, kako kažete, određenih fizičkih kontakata policije i studenata, da li mislite da je to trenutak kad Albanci na Kosovu, po vašem mišljenju, tada počinju rat? Da li je to zaista bilo dovoljno da rat počne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mislim da je bio potreban jedan proces kojim bi se zaustavila radikalizacija situacije, a umesto toga došlo je do brutalne intervencije policije. To nije bio jedini slučaj koji je doprineo radikalizaciji situacije. Mogu ovde nabrojati mnoge primere kako bih dokazao da je radikalizacija situacije počela još 1987. godine sve do vremena dok se nije pojavila OVK.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: U redu. A ako ste 1. oktobra 1998. godine, dakle, organizovali demonstracije sa ciljem primene

ovog sporazuma o obrazovanju, recite mi šta mislite zašto su bile demonstracije u Prištini i drugim mestima na Kosovu, na primer, 1981. godine koje su dugo trajale kada je tada na Kosovu i Metohiji normalno radilo 800 osnovnih i srednjih škola od kojih preko 600 na albanskom jeziku, univerzitet sa preko deset fakulteta sa odvojenom nastavom...

SUDIJA MEJ: Sada idemo unatrag. Samo trenutak molim vas, samo trenutak, gospodine Hadžiju. Gospodine Miloševiću, sada se vraćamo nazad u vremenu, a to je bio još jedan početak pitanja.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja stvari povezujem i moje direktno pitanje glasi da li je tačno onda da je cilj demonstracija i 1. oktobra 1998. godine bio ne primena Sporazuma o obrazovanju, već kao i 1981. godine Kosovo republika, odnosno nezavisno Kosovo. Da ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Nisam rekao da učesnici u tim demonstracijama nisu tražili nezavisnost u jednom trenutku. Ja sam rekao da su oni protestovali zbog toga što im je bio zabranjen pristup u prostorije i zbog toga što su dugo vremena bili ponižavani. Ja vam mogu govoriti koliko god hoćete o demonstracijama od 1. oktobra.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi ste takođe izjavili da u to vreme, dakle, 1998. godine niste ni čuli za takozvanu OVK i nigde je u toku izjave ne pominjete, da li znate, dakle, kakve je zločine i da li znate primere terorizma, izvršila ta organizacija za koju niste čuli 5. oktobra 1998. godine koji ste označili kao datum kad je počeo sukob na Kosovu?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Nisam rekao da ništa nisam znao o OVK godine 1998. Rekao sam da sve do trenutka dok nisu počele studentske demonstracije nisam znao ništa o postojanju OVK.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A to je znači oktobar 1998. godine, dakle, to je taj oktobar.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne, ne, ne, ne, ne. To je oktobar 1997, ne 1998. godine. Demonstracije su započele u oktobru 1997. godine, 1. oktobra, a Sporazum o obrazovanju potpisan je još 1996.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Prvog septembra.

SUDIJA KVON: Oprostite, kojeg ste datuma vi bili uhapšeni? Je li to bilo godine 1997. ili 1998. godine?

SVEDOK HADŽIJU: 1997.

SUDIJA KVON: Hvala.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, to tada, do tih demonstracija niste čuli ni za jedno ubistvo, kidnapovanje ili bilo kakav drugi zločin ili teroristički akt OVK i niste čuli za OVK?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, tako je. Nikada nisam čuo za OVK sve do 26. novembra 1997. Tada sam napisao, prvi put čuo i napisao moj prvi članak o OVK pod naslovom „Neko se bori u Ljubovcu“ (Lubavec).

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Skoro polovinu svoje izjave posvetili ste razgovorima koje ste zajedno sa Bakalijem, kako vi kažete, u više navrata vodili sa ljudima iz Službe državne bezbednosti. Da li ste vi u tim razgovorima zastupali nekoga, neku organizaciju ili ste to činili u svojstvu običnog građanina?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Nakon što su me uhapsili, saslušavali su me u zgradi Državne bezbednosti. To je trajalo dva sata. Nakon toga me je jedan od ljudi koji su tamo bili prisutni pitao: „Postoji li neko na vašoj strani, dakle na albanskoj strani, ko bi mogao da bude naš posrednik, naš sagovornik?“. Ja sam odgovorio da su do tada svi razgovori i sve diskusije bile neuspešne zato jer su ih vodili ljudi sa ivice i rekao sam: „Ukoliko ste vi ozbiljni u svojoj nameri da vodite dijalog sa nama, ja ću onda sakupiti dovoljno hrabrosti i preuzeti ličnu i javnu odgovornost da se pobrinem

da takav dijalog zaista i započne" i to iz mnogo razloga. Imali smo primer Bosne, primer Hrvatske i ubistava tamo.

SUDIJA MEJ: Molim vas da se koncentrišete na pitanje. Znači, vaš odgovor je da vi niste zastupali nikakvu organizaciju nego ste učestvovali u tim pregovorima kao obični građanin.

SVEDOK HADŽIJU: Da, obični građanin. To je bila moja odgovornost.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Takođe ste rekli da ste o tim razgovorima redovno informisali Hila (Hill) iz ambasade SAD u Beogradu zaduženog za politička pitanja i Normana (Norman), takođe diplomatu američke ambasade. S njima ste za sve vreme stalno saradivali. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Nismo saradivali. Imali smo prijateljske kontakte u cilju sprečavanja izbijanja rata na Kosovu. To je bio naš cilj. Ne sviđa mi se ova igra rečima kad kažete saradnja, skoro „kolaboracija“, to zvuči maltene kao nekakva balkanska zavera, a ne nešto o čemu bi ovde trebalo razgovarati. Tačno je da sam o tom pitanju razgovarao sa Hilom, sa Bujarom Bukošijem (Bujar Bukoshi), sa Fehmijem Aganijem (Fehmi Agani) i sa drugima. Međutim, mi smo razgovarali o ključnom pitanju, a to je kako da se spreči izbijanje rata na Kosovu. To je bila suština stvari i svi su bili zainteresovani da se to ne dogodi, svi ljudi koje sam spomenuo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi objašnjavate to kao ne saradnju nego prijateljske odnose. Razumeo sam vaše objašnjenje. Ali da sada pojasnimo ovo na čemu ste upravo bili, kako su vas priveli. Rekli ste da su vas priveli u prostorije Državne bezbednosti. Međutim, kako iz vaše izjave proizilazi to je bio informativni razgovor. Je li tako? Dakle, vi niste bili uhapšeni.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Tako je. Kad su me tamo odveli, shvatio sam da se radi o informativnom razgovoru, a to je na Kosovu bila sasvim uobičajena stvar. Desetine novinara prošli su kroz

sličnu proceduru i mogu vam reći da su oni koji su bili sa mnom u toj sobi da su se veoma korektno ponašali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, prema vama se korektno ponašali, vodili s vama informativni razgovor, niste bili uhapšeni, bili su ljubazni, kako vi kažete, prema vama, u samoj vašoj izjavi, samo što ste vi bili nervozni.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, upravo tako, jer u svetlu situacije koja je tada vladala i imajući u vidu način na koji su me odveli iz uredništva, naime to je bilo dosta agresivno, policija je došla tamo po mene. Međutim, kad smo došli tamo u tu zgradu, kao što sam rekao, oni su bili veoma korektni prema meni.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. To znači sve je ovo tačno što sam vam nabrojao. I tada su vam policajci jasno rekli, koliko ja razumem iz vaše izjave, da ne žele nikakve sukobe, da žele da se nešto uradi da ne bi dolazilo do sukoba i tako dalje.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, tako je.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Sad mi odgovorite na direktno pitanje. Da li su oni od vas tražili da pravite nekakav kontakt ili ste to vi ponudili?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne, oni su me jednostavno pitali da li možemo pronaći neki način da se započnu pregovori. Ja sam obećao da ću to pokušati da učinim i za to je bila potrebna hrabrost i odgovornost jer niko nije mogao da radi za dobrobit Kosova u to vreme, nikoga nije bilo. I svi oni koji su bili informisani o čemu se radi, koji su radili u novinama, dobijali su informacije iz srpskih, albanskih, međunarodnih izvora, znali smo da je nemoguće podići ustanak protiv državne i vojne mašine kao što je bila srpska država. I preuzevši tu odgovornost, sakupivši tu hrabrost ja sam im obećao da ću videti šta mogu da učinim jer ja sam bio čovek koji je imao nekakvog uticaja, radio sam u instituciji koja je bila nezavisna, "Koha Ditore", Veton Suroi (Veton Surroi) je bio još jedan od urednika koji je takođe imao veliki uticaj u to vreme. Prema tome, zato sam prihvatio da pokušam i pronađem nekoga ko

bi mogao pregovarati između Srba i Albanaca. Mislio sam da sam imao dovoljno argumenata da to pokušam da uradim.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, samo mi direktno odgovorite na ovo pitanje, ono je vrlo jednostavno. Da li ste vi bili saradnik Državne bezbednosti ili niste?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne, nikada. Ja sam se sa vašom Službom bezbednosti sastao samo tri puta. Jednom u Bakalijevoj kući, jednom u Brezovici (Brezovice) i još jednom kad su me odveli i ispitivali.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. A izričito su vam rekli da žele da pomognu da dođe do nekog dijaloga da bi se izbegao sukob. Je li tako? Tako kažete vi u izjavi.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Međutim, vi kažete da je bila veoma napeta situacija i da ste se plašili da dođe do nekog otvorenog dijaloga upravo zbog ekstremističkih grupa koje ne bi odobrile takav dijalog. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mi smo to pokušali. Ja sam vam dao razloge zbog kojih sam to pokušao učiniti, zbog onoga što se dogodilo u Bosni, zbog toga što je srpska država bila veoma snažna vojno gledano, imali smo napete razgovore o tome zašto bi trebalo da uđemo u dijalog, a nije bilo argumenata protiv toga i zato smo započeli taj dijalog. Ja mislim da taj dijalog nije započeo zato što ljudi oko vas nisu želeli da se to dogodi.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali vi kažete na četvrtoj strani da ste se plašili otvorenog dijaloga upravo zbog ekstremističkih grupa.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mislim da su u aprilu ili maju 1997. godine, da su tada učinjeni naponi da se započne taj dijalog. Gospodin Agani je to pokušao učiniti sa Mišom Dukanovićem i sa Tanićem. Međutim, ti naponi nisu bili uspešni ni u Njujorku ni na drugim mestima. I onda, budući da su studenti pokrenuli protest

na Kosovu i to velikih razmera, onda smo mi smatrali da će svaki pokušaj dijaloga sa Beogradom biti neuspešan. Ja sam to naveo i na Institutu za mir u Sjedinjenim Državama, i u „Glasu Amerike“, u intervjuu na srpsko-hrvatskom jeziku.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da. Samo sam vam ukazao upravo na ovo što ste vi rekli, da ste se plašili otvorenog dijaloga zbog ekstremističkih grupa.

SUDIJA MEJ: On je dao svoje objašnjenje. Idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste bili, znači, na razgovorima koje je Stanišić vodio sa Bakalijem i vama. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, ali pre toga održali smo još jedan sastanak sa Gajićem i Hadžićem koje mi nismo pozvali niti smo tražili da oni dođu. Međutim, oni su ponudili da dođu. Mi smo mislili da je gospodin Stanišić deo te grupe, ali kad smo videli da on dolazi u Bakalijevu kuću, nismo mogli da ga vratimo nazad.

SUDIJA MEJ: Molim vas da samo odgovarate na pitanja koja su vam postavljena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A da li vam je Stanišić nešto pretio na tim razgovorima ili je bio ljubazan i razgovarao s vama o mogućnosti dijaloga?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Hadžić je bio veoma oštar prema nama. Mislim da su došli u Bakalijevu kuću kako bi pokazali svoju snagu. Oni su govorili o projektima koji su za nas bili sasvim šokantni. Stanišić je bio drugačiji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, Stanišić vam nije pretio?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne, nije. Samo Hadžić.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja govorim o sastanku sa Stanišićem.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: On je stalno mahao svojim prstom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, Stanišić vam nije pretio nikakvim, kako bih rekao, nasiljem nad Albancima i tako dalje. Je li tako ili nije?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Dozvolite mi da se na trenutak vratim i učinim jednu digresiju. Stanišić je rekao da oni neće prihvatiti opciju koju mi nudimo, a to je Kosovo republika. On je rekao: „Oko Miloševića nema nikoga ko će prihvatiti tu opciju i ukoliko vi budete išli dalje za tim, završićemo u ratu.“ To je izričito ono što je Stanišić rekao. Međutim, on je takođe rekao: „Ja lično ću se pobrinuti da dobijete univerzitet i akademiju, ali kad je reč o statusu Kosova kao republike, to možete zaboraviti. Oko Miloševića ima nacionalista koji će krenuti u rat ukoliko vi to budete zatražili.“

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, molim vas, ja ovde postavljam jedno čisto pitanje. Dakle, Stanišić vam nije pretio nikakvim nasiljem prema Albancima?

SUDIJA MEJ: On je dao svoj odgovor.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: A ja postavljam to pitanje zbog toga što je on pored Bakalija jedini učesnik tih razgovora, gospodine Mej, a Bakali je ovde objašnjavao kako im je Stanišić pretio da će da poruše...

SUDIJA MEJ: Vi to možete njemu reći. Samo trenutak. Vi ste mu to rekli i on je to odgovorio i spomenuo je reči koje je Stanišić tada izgovorio. I to je bio odgovor na vaše pitanje. Gospodine Hadžiju, da li želite nešto dodati, ali kratko.

SVEDOK HADŽIJU: Želim reći samo ovo. Gospodin Bakali je rekao da ne Stanišić već Gajić je pretio da će 460 sela biti spaljeno „ako se ne odreknete opcija koje ste izneli“. Stanišić nije spomenuo paljevinu sela već dva predstavnika koja su došla na taj sastanak

sa Stanišićem. To su bili jedni, samo dvojica birokrata sa vrlo glupom pozicijom.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. Razgovore je vodio Stanišić, dakle ne oni, a on vam nije pretio. To smo konstatovali i možemo da idemo dalje. Da se vratimo na „Koha Ditore“. Kažete da je 9. marta 1999. godine kažnjena i to, kako ste agenciji Beta izjavili 22. marta, sa 500.000 dinara. To ste vi tada nazvali sramotom za ministra za informacije koji je pokrenuo postupak kod suda na kome ste kažnjeni. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Osuđen sam na globu od 435.000 maraka što je, odnosno na ekvivalent u dinarima i mislim da je to bila sramota za ministra informacija. Sudija koji me je osudio rekao je da je on morao da donese takvu presudu i takvu kaznu jer su takvi bili nalazi koje je on dobio iz Beograda. To je za mene bila glavna stvar, ali on nije imao nikakve dokaze.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Molim vas, kaže da ste kažnjeni i to ste rekli agenciji Beta sa 500,000 dinara i to...

SUDIJA MEJ: Gospodine Miloševiću, gde se to nalazi?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste vi kažnjeni, da pitamo svedoka, jeste kažnjeni sa 500.000 dinara?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, tačno je.

SUDIJA MEJ: Ja to želim pronaći u izjavi. Ne možemo pratiti svedočenje. Druga izjava od 1. maja. Gospodine Miloševiću, mi ćemo biti efikasniji ako vi kažete Sudu prilikom vašeg unakrsnog ispitivanja gde se to nalazi u izjavi. Ne samo da je to fer prema svedoku već je isto tako važno da mi možemo da pratimo ono što vi želite da iznesete, da vidimo kakva je vaša teza. Ja želim da nađem gde se to kaže u izjavi.

TUŽILAC NAJS: Mogu li ja da pomognem? U dodatku se spominje globa na drugoj stranici u trećem pasusu.

SUDIJA MEJ: U redu. Nastavite.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Svedok je potvrdio, dakle, da je kažnjen sa 500.000 dinara. Od toga koliko sam ja razumeo iz podataka koje sam dobio, sa 410 vaš list, a sa 110 vi lično. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja ne znam koji je bio ekvivalent u dinarima, ali čini mi se da je tačno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, 500.000 dinara ekvivalent u markama pošto je bio, kako se sećate, 1999. godine 13 dinara za jednu marku, mogao je biti par desetina hiljada maraka. Je li tako ili ne? Dakle, ne 200.000 maraka kako piše u ovom, koliko sam ja video da li piše u dodatku ili ne znam gde, da, piše u ovom dodatku.

SUDIJA MEJ: Da, da. Imamo, shvatili smo. Idemo dalje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dakle, i to smo razjasnili. List je kažnjen zbog napisa u njemu i tih dana su sredstva informisanja pisala da je prekršajni postupak pokrenut jer je list izazvao nacionalnu netrpeljivost i mržnju. Je li to tačno?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da. To je tačno prema informacijama koje smo dobili iz suda, ali ne znamo na osnovu kog članka smo mi podsticali nacionalnu mržnju.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi ste kažnjeni zbog izazivanja nacionalne netrpeljivosti i mržnje, a to ste nazvali 22. marta u izjavi agenciji Beta sramotom što ispod toga stoji potpis ministra za informacije Srbije. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: E sada, molim vas. Nepunu godinu dana posle toga, znači 9. februara 2000. godine, šef civil-

ne misije Ujedinjenih nacija Kušner (Couchner) izdao je uredbu u kojoj se kaže svako ko javno izaziva mržnju, konflikt i netoleranciju između nacionalnih grupa biće kažnjen visokom novčanom kaznom ili zatvorom do pet godina, a onda, da je ne citiram celu, u posebnim okolnostima može da bude i do osam godina zatvora, a ukoliko se to čini sistematski i zloupotrebom položaja i do deset godina zatvora. Ta vam je uredba poznata, pretpostavljam. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kako se vi kao intelektualac, urednik, novinar, slobodni novinar, borac za slobodu štampe, odnosite onda prema tome da ste kažnjeni sa par desetina hiljada maraka za stvar i da ste to nazvali sramotom, a ovde imate to isto regulisano sa kaznom...

SUDIJA MEJ: Ovo se pretvara u govor. Da čujemo pitanje. Molim vas, postavite koncizno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Kako se to desilo da se za nepunu godinu dana tako transformišete da kaznu od 410.000 vašem listu i 110 vama za izazivanje nacionalne netrpeljivosti i mržnje okvalifikujete sramotom, a uredbu koja propisuje kaznu i do deset godina zatvora smatrate ispravnom?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Kada je reč o Kušneru, nikada se nije nastojalo da se kazni nikakav novinar jer nikada nije postojala za tim potreba. Isto tako kao što srpska vlada nikada nije kaznila Hašima Tačija (Hashim Thaqi) za njegove konferencije za štampu, a mi smo novosti o toj konferenciji objavili u našim novinama. Ja ne znam zašto bih ja onda trebao da budem osuđen zato što sam to preneo u novinama.

SUDIJA MEJ: Sada već zalazimo u područje nerelevantnih stvari. Ako ga želite pitati nešto konkretno u vezi sa tim incidentom smete, ali molim vas da se ograničite na stvari koje će nam biti od pomoći.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da ne bismo gubili vreme. Da li je istina da ste bili obavješteni o početku bombardovanja i da ste onda otišli u Tetovo u Makedoniju i nastavili da izdajete svoj list tamo?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Iskreno govoreći, nakon 18. marta ja sam nosio majicu na kojoj je pisalo „NATO – učini to“. I danas mi se čini neshvatljivim zašto nismo potpisali ono u Rambujeu (Rambouillet).

SUDIJA MEJ: Gospodine Hadžiju, postavljeno vam je pitanje u vezi s Tetovom i nastavkom objavljivanja novina. Molim vas, time se pozabavite.

SVEDOK HADŽIJU: Ja sam otišao sa Kosova 2. aprila. Bio sam u podrumu u kraju Kodra e Diellit (Kodra e Diellit), u komšiluku. U tom području živi oko 30.000 stanovnika. Mi smo toga dana svi proterani. Ja sam proteran zajedno sa jednom porodicom i detetom koje nisam znao i mi smo tako zajedno automobilom otišli u Tetovo i zatekli se u Makedoniji. Ja sam tamo nastavio sa objavljivanjem lista, ja sam organizovao objavljivanje lista „Koha Ditore“ u egzilu i mi smo to distribuivali izbeglicama u logorima u Makedoniji i Albaniji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Konačno smo dobili odgovor na moje pitanje. Pobjegli ste u Makedoniju i nastavili da objavljujete novine u Makedoniji.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja nisam pobjegao, proteran sam zajedno sa čitavim tim komšilukom.

SUDIJA MEJ: Nemojmo se više oko toga natezati. Stvari su jasne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Samo pet dana od početka NATO agresije, 29. marta poslata je informacija da ste vi ubijeni. Sećate se toga? Da?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, video sam to na televiziji dok sam bio u podrumu. Mislim da je Komodor Velbi (Komodor

Velbi) dao izjavu i rekao da su na Kosovu Fehmi Agani, Baton Hadžiju i još trojica intelektualaca pogubljeni. Ja sam taj izveštaj čuo kao i svi ostali. Ne znam odakle je došla informacija.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali vi ste u to vreme bili u Makedoniji. Izjavili ste 7. aprila.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne, ne. Ne, ne, ne. 29. na jednoj konferenciji za štampu NATO je rekao da sam ja poginuo, na jednoj konferenciji za štampu, a u to doba ja sam se krio u podrumu u Prištini zajedno sa još tri porodice.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi ste 7. aprila izjavili da niste mogli da demantujete tu informaciju koju ste čuli na radiju jer ste morali pet dana da se krijete u jednom podrumu u Prištini. To ste izjavili.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: A ako ste 7. aprila već bili u Londonu i oglasili ste se u Londonu jeste, je li to znači da ste vi pravo iz tog podruma otišli u London ili ste prvo otišli u Makedoniju?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Kad smo izašli iz podruma, proveli smo četiri dana u brdima kod Tetova. Dakle, napustili smo Kosovo. Ja sam se susreo nakon toga sa gospodinom Fišerom (Fischer), ministrom inostranih poslova Nemačke, a iz Nemačke sam odleteo za London gde sam se sreo sa gospodinom Kukom (Cook) i grupom intelektualaca. Nakon toga sam odleteo sam za Francusku 18. aprila gde sam se sastao sa francuskim ministrom. Nisam nijedan dan ostao u Makedoniji nakon što sam tamo stigao.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa dobro, kad ste vi demantovali tu lažnu informaciju iz NATO-a da ste ubijeni, da ste likvidirani od strane Srba. Kad ste vi to demantovali?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja sam to demantovao 6. ili 7. aprila na „Dojče vele“ (Deutsche Welle), u 15.30 na tom pro-

gramu jer su telefonske veze sa Prištinom bile prekinute i bilo je nemoguće telefonirati. Ja sam se prilično bojao da objavim da sam živ, što je jasno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Hoćete da kažete da ste zakašnili sa demantijem ne zato što ste čuvali kredibilitet NATO informacija, ovih lažnih, nego zato što fizički niste mogli da date ranije nikakvu izjavu pre 7. aprila?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Žalosna je izjava za dati, ali u to vreme bili smo nemoćni, bili smo u podrumima, nismo znali šta će se dogoditi s nama. Za sve za koje je bilo objavljeno da su mrtvi, odnosno poginuli to je bilo važno, to je bila relevantna informacija u to vreme.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Kažite mi u kom ste svojstvu bili u državi Virđžinija u julu 2000. godine? Kao član delegacije Albanaca ili kao novinar?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Bila su dva sastanka u Vašingtonu (Washington) u „Eli hausu“ (Eli House) i „Lansdaunu“ (Lansdowne). Ja sam zagovarao građansko društvo. Imam sa sobom dokumente iz kojih možete da vidite za šta sam se zalagao u „Eli hausu“ i „Lansdaunu“.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, 26. maja 1999. učestvovali ste, u jeku bombardovanja Jugoslavije, u Ljubljani na tribini „Ko to tamo peva“. To je Fond za otvoreno društvo Slovenije, dok je vaš list izlazio u Skoplju, odnosno Makedoniji.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Tada ste pohvalili NATO bombardovanje. Je li tako? Podržali?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da. Da li vi smatrate, gospodine Hadžiju, sa ovim vašim svim aktivnostima da ste vi bili deo scenarija da se ne podrže bilo kakvi pregovori, odnosno da se da

pokriće za agresiju NATO-pakta na Jugoslaviju? Da li vi smatrate da ste bili deo scenarija i učesnik tog scenarija?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mogu li ja postaviti jedno pitanje. Zašto vi, srpska delegacija, niste...

SUDIJA MEJ: Molim vas, odgovorite na pitanje. On želi da kaže da ste vi bili deo jednog scenarija, barem se to tako opisuje, a cela stvar izgleda podseća na zaveru kako bi se dao povod za agresiju NATO-a protiv Jugoslavije. Dakle, da li postoji ikakav plan, ikakva zavera u tom smislu?

SVEDOK HADŽIJU: Apsolutno ne. To vam je balkanski mentalitet. Ljudi na Balkanu uvek misle o kojekakvim zaverama. Sav život na Balkanu je jedna velika zavera.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, da ne gubimo vreme. Rekli ste da niste i idemo dalje. A da li je u vreme koje vi opisujete na strani pet vaše izjave, kažete: „Jasno je svim Albancima da je zahtevati potpunu nezavisnost moglo dovesti do rata i umereni Albanci su imali stav da zahtevanje nezavisnosti može dovesti do rata.“

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mi smo smatrali da će problem statusa Kosova biti rešen procesom i mislili smo da će insistiranje na nezavisnosti odmah dovesti do sukoba. Mi smo se zalagali za jedan proces na vrlo rafiniran i kontinuiran način, i na dostojanstven način.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, vi ukazujete na postojanje velikih zahteva za nezavisnost i da je prepreka javnih pregovora bio strah od ekstremističkih grupa, dakle, koje su bile za upotrebu nasilja u svrhe postizanja političkih ciljeva. Je li tako ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Želeo bih da pojasnim. Molim vas, ne izvlačite stvari iz konteksta. To nisu ekstremističke snage. U pitanju je nedostatak volje sa vaše strane da se reši problem Kosova. Vi ste lično dramatisovali problem Kosova i doveli ga na nivo simbola. Prepreke su bile jasne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Kad ste spominjali list „Koha Ditore“, da li je tačno da je Ibrahim Rugova (Ibrahim Rugova) upravo u tom listu pozvao građane Suve Reke (Suhareke) da se priključe OVK i daju doprinos fondu za finansiranje OVK i to u leto 1998. godine?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Rugovi nije bilo drago da se spominje OVK nakon rata. Ta izjava jednostavno ne postoji.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali u razgovoru koji vi govorite da ste imali sa predstavnicima Službe bezbednosti, koliko sam ja shvatio, na sedmoj stranici u poslednjem pasusu, tada su pominjali naoružane Albance koji se bore protiv države. Je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: OVK se nije spominjao. Spominjale su se samo naoružane grupe.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Koje se bore protiv države. Pa OVK je takozvana OVK, pošto je bila teroristička organizacija, to je jasno.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: To je vaše shvatanje. Ja mislim da je OVK bila proizvod neprestanih pritisaka srpske države.

SUDIJA MEJ: Nećemo se sada time baviti. Nećemo se baviti raznoraznim karakterizacijama ove grupe. Pitanje je bilo u vezi sastanka.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Vi kažete krajem 1997. godine „Nijedan Albanac nije hteo da prihvati bilo kakvu autonomiju i bilo kakav razgovor, ništa osim nezavisnosti“. Je li to tačno?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Znači 1997. godine. Dobro. Ultimativni zahtev za nezavisnošću je želeo svaki Albanac i znali ste da bi bilo kakvo rešenje statusa Kosova dovelo do otvorenog sukoba i o tome govorite u dodatku vaše izjave koja je označena ovde pod brojem Tužilaštva 030363047. Je li to tačno?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Molim vas, postavite ponovo pitanje, nije mi baš jasno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa to je u vezi sa ovim da kažete da nijedan Albanac nije hteo da prihvati ništa osim nezavisnosti. Je li tako? A onda imate.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Postojao je ipak element fleksibilnosti u tome. Međutim, ne i dovoljno hrabrosti.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro. Nasiljem dakle, taj sukob ste vi i želeli i provocirali ga. Je li tako ili ne, u dogovoru sa određenim strukturama na Zapadu. Je li tako ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne, ne, ne, ne. Ne, ne, to je smešno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Vi ste imali stav da, bez obzira ko je na čelu Srbije, da je u stvari problem Srbija i da je problem srpski mentalitet kada je u pitanju odnos prema Kosovu. Vaš stav je bio da sam ja stvoren od Srbije.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da. Ja sam objavio jedan članak u knjizi pod naslovom „Kosovo“ u Vašingtonu.

SUDIJA MEJ: Gospodine Hadžiju, odmičemo se previše od optužnice, a vama je vreme skoro isteklo, gospodine Miloševiću. Možete postaviti još jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Još pet minuta koliko ja vidim ovde, gospodine Mej.

SUDIJA MEJ: Ne. Nimate. Dozvoljeno vam je još jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ja moram sad da se osvrnem na ovaj dodatak izjave na engleskom jeziku koji sam dobio sinoć samo sa par stvari, molim vas, samo sa par stvari, neću ga uopšte dugo razmatrati. Dakle, vi ste rekli da ste me videli u Sloveniji 1990. godine i bili ste u grupi novinara kada je bila konferencija šest predsednika republika nekadašnje Jugoslavije.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Mi smo bili na ovoj udaljenosti jedan od drugoga.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, kao jedan od novinara koji je postavljao pitanja. I ovde kažete da ste mi postavili pitanje: „Kada će kosovski Albanci dobiti pravo na samoodređenje u republici Kosovo?” To piše ovde u izjavi. Maločas kad ste govorili rekli ste da ste me pitali: „Kad ćete napustiti šovinističku poziciju i dati nama Albancima pravo na samoopredeljenje?” i tako dalje, što niste spomenuli u svojoj izjavi i što me svakako u to vreme ne biste mogli pitati takvim rečnikom, ali da se vratimo.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Naravno, pogledajte na transkript. Ja sam sto posto siguran da vam je postavljeno to pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Dobro, dobro. Molim vas, da li vi smatrate da nacionalne manjine u bilo kojoj državi mogu da izražavanjem prava na samoopredeljenje otcepe deo te države?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: To je jedan dogmatički koncept. Mislim da se ne moramo na tome zadržavati.

SUDIJA MEJ: Mišljenje svedoka nije relevantno. Jedno pitanje.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li znate koliko bi evropskih država se raspalo ako bi nacionalne manjine imale pravo na samoopredeljenje?

SUDIJA MEJ: Dobro. Ne, ne, ne. Ako su to pitanja koja ćete postaviti onda ja ovo zaključujem. Gospodine Kej, imate li vi kakvih pitanja? Ne, gospodine Miloševiću, imali ste više nego dovoljno vremena.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Imam još tri minuta, a odnosi se na...

SUDIJA MEJ: Ne, nemate. Molim gospodina Keja da kaže ima li kakvih pitanja.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Preda mnom je izjava svedoka od 22. maja, dakle, druga izjava. Ja ću sada pročitati relevantan deo. „Moje mišljenje je da je stvaranje rođenja OVK bio proizvod

srpske represije prema Albancima i međunarodne politike i ideje Ibrahima Rugove da zadrži *status quo*. Nakon masakra u Prekazu (Prekaze) 1998. godine OVK je iz vrlo male grupe izrasla u grupu od 20.000 ljudi pod oružjem.” Moje pitanje u vezi s tim je sledeće. Čini se da je došlo do velikog porasta broja snaga OVK između 1998. i 1999. godine, je li tako?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Kažete da je bilo 20.000 ljudi pod oružjem. U kom kontekstu se to misli? Da li se radilo o brojci o 20.000 ljudi koji su bili deo neke oružane snage ili su to bili pojedinci koji su bili pomešani sa civilima?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: 1997. godine, ja to sad mogu da vam pojasnim. Kada sam pisao jedan članak u svojim novinama u vezi s tim, ja sam mislio da ih nema više od stotinak vojnika OVK. Međutim, nakon masakra u Prekazu i Likošanu (Likoshan) revolt se proširio čitavim Kosovom i svi su mislili da će pronaći rešenje tako što će da odu u brda, da se pridruže ovoj naoružanoj grupi koja se nazivala OVK. Mislimo da je to bio prvi korak da se povratiti izgubljeno dostojanstvo i da se spreči srpska okupacija Kosova. Taj veliki broj rezultat je masakra i ubistava koji su počinjeni nad stanovništvom, ženama, decom, starim ljudima. To je bila reakcija svih Albanaca koji su smatrali da se treba usprotiviti srpskom režimu na neki način.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: Molim vas, ne morate ponavljati stvari koje se tiču opšteg konteksta jer smo to već obradili. Zanimaju me detalji. Dakle, 20.000 naoružanih ljudi, mislite na ljude u brdima, ne na one koji su živeli među stanovništvom?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Jedna grupa novinara, međunarodnih novinara, među kojima sam bio i ja, posetila je planine u blizini Mališeva (Malisheve). Tamo se upravo odvijala jedna sahrana. Videli smo jedan dugačak red vojnika muškaraca i muškaraca koji su čekali da se pridruže OVK. Ja ne mogu reći tačno da li je njih bilo 20.000 ali mislim da se radi negde o toj brojci. To je, dakle, bio maj 1998. godine.

PRIJATELJ SUDA KEJ – PITANJE: 20.000 ljudi pod oružjem, pretpostavljam da su i oni koji nisu bili pod oružjem podržavali OVK, pa da prema tome tu imamo još veću brojku.

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Nisam rekao da su svi oni bili naoružani. No, neki od njih su bili simpatizeri, neki su bili pripadnici OVK. Neki su nosili civilnu odeću, neki su nosili vojne uniforme sa oznakama OVK.

PRIJATELJ SUDA KEJ: Hvala. Odgovorili ste i na moje poslednje pitanje.

DODATNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Nekoliko stvari. Prvo kad je reč o pitanjima gospodina Keja. Vi ste govorili o tome da je OVK na neki način povratila dostojanstvo Albanaca, a to ste spomenuli u svojoj izjavi. Šta je uklonilo dostojanstvo kosovskih Albanaca?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Dostojanstvo Albanaca bilo je slomljeno. Oni su bili poniženi na Kosovu. To je počelo još 1987. godine, daću vam nekoliko primera. Ustavni amandmani doneseni su silom, postojala je izolacija 300 intelektualaca, zabrana učenika da ulaze u prostorije škole, sistematska represija, ulazak policije u gotovo svaku kuću, činjenica da Sporazum o obrazovanju nije sproveden, degeneracija političkog procesa na Kosovu, bežanje 500.000 Albanaca sa Kosova do 1997. godine zato jer na Kosovu nisu mogli naći posao, brutalna intervencija protiv studenata. Sve to dovelo je do stvaranja OVK koja je na neki način povratila naše dostojanstvo i borila se protiv srpske okupacije Kosova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada nekoliko pitanja koja proizlaze iz unakrsnog ispitivanja optuženog. U jednom trenutku iznesena je tvrdnja da ste vi bili spremni da se opredelite za nasilje. Odgovorite samo sa da ili ne: jeste li vi lično ikad bili spremni da koristite nasilje?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne. Nikada. Nikada mi nismo bili u prilog nasilju. Mi smo se uvek zalagali za miroljubiva rešenja.

Ja sam to učinio čak i na mom internet sajtu koji sam otvorio na srpskom i na albanskom, na kojem sam promovisao srpsko-albanski dijalog.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U jednom trenutku želeli ste nešto da kažete u vezi sa televizijskim programom na albanskom. Molim vas da vaš odgovor bude kratak. Kako je izgledao albanski televizijski program kojim vi niste bili zadovoljni?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja mislim da kad je televizija zatvorena i kad su došli novi albanski spikeri, ja ne znam gde su oni našli te ljude, ali sintaksa albanskog jezika koju su oni koristili bila je jako arhaična, nerazumljiva, a prevodi na albanski bili su uz korišćenje srpske sintakse.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je to bio televizijski program koji je mogao da impresionira ili zainteresuje albanske gledaoce ili ne?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: To je napravljeno u okviru jednog Gebelsovskog plana koji je inicirao Srbin Milorad Vučelić, a na albanski su ga prevodili Albanci koji su radili u Radio televiziji Priština.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Govorili ste o Taniću, rekli ste da je on učestvovao u pregovorima. U kojoj meri je on bio ozbiljan učesnik u tim pregovorima?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja sam se sastao sa gospodinom Tanićem i grupom Srba godine 1992. na Ohridu na jednoj konferenciji koju je organizovao Boris Vukobrat iz Pariza. Ja se nisam sastao sa njim od tada. Međutim, način na koji je on govorio o problemima meni je dao utisak da je dobro informisan o situaciji i o kosovskom pitanju jer je imao prijatelja u Beogradu koji je bio albanski novinar.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je on učestvovao na ozbiljan način u razgovorima?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još jedna stvar. Vi ste odgovorili na pitanje sudije Kvana...

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Samo trenutak, gospodine Najs, gospoda Mihajlović i Tanić bili su u stalnom kontaktu sa Fehmijem Aganijem još od 1993. godine, a čovek koji je održavao kontakte između njih bio je Farim Strihiu (Farim Strihiu), albanski novinar u Beogradu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste razjasnili datum vašeg hapšenja. Kako bismo izbegli svaku zabunu, vi u vašoj izjavi govorite o tome da vi smatrate da je rat počeo 1. oktobra izvesne godine. Na koju to godinu mislite kada je rat započeo?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Politički govoreći, rat je započeo nakon intervencije srpske policije protiv studenata. Međutim, to je u jednom imaginarnom smislu reči. U stvarnom svetu rat je započeo masakrom u Likošanima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na sastanku sa Stanišićem i tom dvojicom korpulentnih muškaraca koji su vam upućivali pretnje za koje ste vi rekli da nisu mogle biti ozbiljne, recite da li se Stanišić distancirao od pretnji te dvojice ljudi uključujući i pretnje koje je uputio Hadžić?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Stanišić je znao sve što su Gajić i Hadžić rekli. Gospodin Hadžić je bio veoma arogantan, veoma brutalan, okrenuo se prema meni i rekao: „Ako to objaviš, završićeš tamo gde zaslužuješ.“ Gospodin Hadžić, odnosno ta grupa u kojoj su bila ta dva birokrata, bila je veoma brutalna.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se Stanišić ogradio od pretnji koje su oni upućivali?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne, ne, ne, apsolutno ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I još dva poslednja pitanja. Prvo, globa. Mislim da smo tu ostavili još neka mesta sumnji. Vi ste u vašoj dodatnoj izjavi naveli brojku za globu koja je izrečena novinama i koja je izrečena vama. Optuženi vas je podsetio na 200.000 nemačkih maraka. Možete li nam sada reći kolike su bile te globe?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Gospodine Najs, vi ne možete to shvatiti, inflacija je tada u Jugoslaviji bila visoka. Kurs nemačke marke promenio bi se čak i u toku jednog dana. Prema tome, to je možda vredelo 40.000 maraka tog dana, ali sutradan ili nakon dva-tri dana to bi se moglo spustiti na 25.000 nemačkih maraka. Zato mi je sada veoma teško reći neku preciznu brojku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se radi o značajnoj sumi kao što je suma od 200.000 maraka ili o nekoj bitno manjoj sumi kao što je suma koju je sugerisao optuženi? Recite, je li to bila veoma skupa globa ili relativno jeftina?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Radilo se o veoma visokom iznosu globe. Pre toga su i druge novine u Beogradu, mislim da se radilo o „Vremenu“ i „Danasu“, nisam siguran za „Danas“, a treća novina kojoj je izrečena globa i kojoj je rečeno da će biti zatvorena bila je „Koha Ditore“, ali mi nismo jednostavno bili u stanju da platimo toliki iznos novca.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Znači ta globa nikada nije bila plaćena?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sudija vam je rekao da vas je morao oglobiti zato što su takvi nalozi stigli iz Beograda. Vi ste to tako rekli u svom svedočenju. A sada, molim vas, bez da pokušate da nagađate, recite da li je sudija detaljnije objasnio situaciju ili su to bile njegove tačne reči?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Bajram Keljmendi (Bajram Kelmendi) je bio moj advokat dva dana pre nego što je ubijen, i sudija se obratio gospodinu Keljmendiju. On je rekao: „Gospodine Keljmendi, znam da ovo nije pravedno, ali dobio sam nalog iz Beograda i moram taj nalog da sprovedem.“ Iako se radilo o nedelji, dakle o neradnom danu, oni su nas odveli do sudije kako bi nam rekli da smo kažnjeni zbog tog jednog članka.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Molim vas, odgovorite samo sa da ili ne. Prema vašem shvatanju, šta je on mislio kad je rekao da su nalozi stigli iz Beograda?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Da, ja sam shvatio šta je on želeo da kaže.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Da li je to vaše shvatanje zasnovano na vašem ranijem iskustvu slične vrste ili na vašem ukupnom razumevanju političke situacije u to vreme?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ja mislim da je sličnih događaja i ranije bilo na kosovskim sudovima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Opet molim vas samo da ili ne. Imate li neke čvrste dokaze da pokažete otkuda su to tačne došle te instrukcije iz Beograda? Jesu li došle iz Ministarstva pravde, ili uprave, ili od nekog pojedinca ili od nekog drugog tela? Imate li vi čvrste dokaze da dokažete odakle su došli ti nalozi?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Ne. Ne mogu reći odakle su došli ti nalozi, ali to je ono što je on rekao. Rekao je: „Imam naloge iz Beograda“. Nije nam pružio dokaze za te tvrdnje.

TUŽILAC NAJS: Ja mogu nastaviti sa ispitivanjem, ali možda želite da idemo na pauzu.

SUDIJA MEJ: Ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I konačno, postavljena su vam pitanja o vašim vezama sa NATO-om u vreme kada je bilo objavljeno da ste mrtvi, ali kada ste se zapravo krili. U vreme dok ste se krili, jeste li imali bilo kakvu vezu radiom ili bilo kojim drugim sredstvom sa NATO-paktom ili bilo kojim pripadnikom NATO-pakta?

SVEDOK HADŽIJU – ODGOVOR: Nikada nisam imao nikakve veze sa NATO-paktom niti sam imao bilo kakve fizičke mogućnosti da komuniciram čak i sa mojim komšijom, a kamoli sa NATO-paktom.

TUŽILAC NAJS: Ja nemam više pitanja.

SUDIJA KVON: Gospodine Hadžiju, vi ste nam sve donedavno bili poznati pod pseudonimom kao svedok K-28. Da li vam je to poznato?

SVEDOK HADŽIJU: Ne.

SUDIJA KVN: Jeste li vi zatražili neke zaštitne mere?

SVEDOK HADŽIJU: Ne.

SUDIJA KVN: Da li su vam upućene neke pretnje? Da li ste se našli u opasnosti zbog vašeg svedočenja ovde?

SVEDOK HADŽIJU: Ne, nikada nisam primio nikakve prijetnje jer ništa nemam da krijem. Neki mediji su svašta napisali o meni, ali...

SUDIJA KVN: Možete li vi razjasniti te stvari?

TUŽILAC NAJS: Ja ću se raspitati, možda ću već nakon pauze moći da dam odgovor. U svakom slučaju, ja ću zadržati svedoka ovde dovoljno dugo kako bismo osigurali da bilo koje pitanje koje proi-
zađe iz tog razjašnjenja može biti rešeno.

SUDIJA MEJ: Gospodine Hadžiju, ako dakle ostavimo to pitanje po strani vaše je svedočenje sada završeno. Hvala vam što ste došli svedočiti na Međunarodni sud. Sada možete ići.

SVEDOK HADŽIJU: Hvala.

TUŽILAC NAJS: Sledeći svedok je svedok sa kojim sam želeo da razgovaram jutros pre nego što on počne sa svedočenjem. Međutim, to na kraju nisam uspeo da uradim i tako da mu nisam uspeo postaviti pitanja koja proizlaze iz njegovog sažetka. Radi se o dosta dugačkom sažetku. Međutim, drago mi je da mogu Veću da kažem da je skoro sav materijal na prvim stranicama tog sažetka već pokriven drugim svedocima, tako da mislim da ćemo dosta brzo raditi. To je jedna od izjava koju bismo možda mogli delimično da uvrstimo po pravilu 92bis tako da se sada pitam da li biste sada možda želeli da idete na pauzu nešto ranije nego što je uobičajeno. Dozvolite mi takođe da ispravim jednu stvar koju sam rekao

jutros o mogućnosti da doktor Bakar svedoči o drugom forenzičkom izveštaju. Ja sam rekao da je to već obelodanjeno. Međutim, situacija je takva da je to obelodanjeno u celosti i u boji amikusi-ma 6. februara. U to vreme je optuženom uručena samo crno-bela kopija jer u to vreme on uopšte nije gledao te stvari niti se koristio tim materijalom. Zato smo mislili da bi bilo bolje da sačuvamo verziju u boji i da mu je damo kad će mu biti korisnija. Naravno, u međuvremenu njegov stav o ovom suđenju se promenio tako da smo sada u mogućnosti da mu uručimo i fotografije u boji. To ćemo učiniti danas.

SUDIJA MEJ: Koliko sam ja shvatio, ono što je rekao doktor Bakar je nešto novo.

TUŽILAC NAJS: Da, i zato ćemo o tome morati da napišemo novi izveštaj, ukoliko budemo želeli da on dodatno svedoči o tome.

SUDIJA MEJ: Ja mislim da je to prikladan i doličan način da se ta stvar obavi.

TUŽILAC NAJS: Da, i ukoliko to uradimo, onda će to biti naravno u okviru 30 dana od danas.

SUDIJA MEJ: U redu, idemo na pauzu od 20 minuta.

(pauza)

SUDIJA MEJ: Molim svedoka da pročita svečanu izjavu.

SVEDOK: Svečano izjavljujem da ću govoriti istinu, celu istinu i ništa osim istine.

SUDIJA MEJ: Izvolite sestii.

GLAVNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vaše puno ime i prezime, molim. Možda bi svedok trebalo da stavi slušalice, znam da razumete engleski ali, u redu, dakle, recite nam vaše puno ime i prezime.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Zovem se Adnan Merovci.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Časni Sude, jedan od sažetaka, mislim da ima 12 stranica, to je sažetak koji mogu jako brzo obraditi barem kad je reč o prvih šest-sedam stranica. Kad je reč o kontekstualnim pitanjima, nadam se da ćete mi dozvoliti sugestivna pitanja. Dakle, rođeni ste na području Vučitrna (Vushtrri) i studirali ste elektrotehniku u Prištini, diplomirali 1981. godine i nakon toga radili za Udruženu banku Kosova u Prištini.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste 1983. godine otišli da služite vojni rok i vratili se zatim na vaš posao u banci gde ste radili sve do 1990. kada ste otpušteni pod okolnostima o kojima ćemo uskoro nešto više čuti?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I zatim ste nekoliko godina bili lični asistent doktora Ibrahima Rugove, svedoka koga smo videli pre nekoliko nedelja?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da objasnim zašto preskačem neke paragrafe, časni Sude, iako svedok govori o događajima u Kosovom Polju (Fushe Kosove), recite nam, gospodine Merovci, jeste li vi bili tamo lično prisutni ili ne?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ne, nisam bio lično prisutan, ali pratio sam to u medijima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, onda mogu ići na treći paragraf. Pre nego što ste izgubili posao, još dok ste radili, da li je na

vašem radnom mestu postojala razlika u tretmanu jedne ili druge strane i ako jeste kakva?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U vreme o kojem sada govorimo, znači nakon 1981. godine, odnosi na poslu, ljudski odnosi između Srba i Albanaca bili su napeti. Albanci su poštovali Srbe u svakodnevnom životu i na poslu. Ja sam lično radio u jednoj kancelariji gde su bili i pripadnici srpske nacionalnosti i mi smo prema njima bili veoma pristojni. Mogu navesti samo jedan primer, kad god je održavan neki sastanak i kad je bio prisutan samo jedan Srbin, na takvom sastanku je govoren srpski jezik. Dakle, zato da se jedna osoba među deset drugih ne bi osećala diskriminisano.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo na paragraf 4. Da li je televizijski program imao uticaje na odnose između Srba i Albanaca?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U to vreme propaganda u mas-medijima već je ostvarila svoj efekat. To je bila propaganda diktirana odozgo, propaganda koja je Albance tretirala kao građane drugog reda i preferirala Srbe. Albance je ta propaganda opisivala kao ljude koji čine nepravdu Srbima. Tako su stvari tako izgledale.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kažite nam vrlo kratko kakav je bio učinak takvih programa u svakodnevnim odnosima na poslu i u životu?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U to vreme odnosi su bili na najnižem nivou. Moglo bi se reći da su na površini oni bili u redu. Međutim, odnosi su bili veoma napeti zbog događaja u to vreme i zbog propagande usmerene odozgo. Svaki događaj koji se odigrao bio je opisan na lažan način i to je imalo uticaja na odnose na poslu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Čuli smo već dosta toga o ukidanju autonomije Kosova, čuli smo već nešto o hapšenju čoveka po imenu Vlasi (Vllasi). Da li je nakon njegovog hapšenja došlo do pokreta Srba na Kosovu?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Kao što sam već rekao, donete su ustavne promene, upućene su na javnu diskusiju i ljudi Kosova

izrazili su svoje nezadovoljstvo mogućnošću da dođe do takvih promena. Ja sam u to vreme radio u banci i bio sam član nezavisnog sindikata. Taj se sindikat uglavnom bavio pravima radnika i mi radnici u banci izrazili smo svoje nezadovoljstvo promenama Ustava iz 1974.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi u svom sažetku govorite i o Gazimestanu. Recite nam jeste li tamo bili lično prisutni? Samo da ili ne.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ako mi dozvolite, u vašem ranijem pitanju spomenuli ste Vlasija. On je bio politički šef na Kosovu i on je unutar političkih struktura organizovao najveći otpor ustavnim promenama i za sve što je on učinio, na kraju je platio odlaskom u zatvor.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da, ali mi smo već o tome dosta čuli od drugih.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, kad je reč o Gazimestanu, to je bio jedan događaj nacionalnog karaktera.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Recite nam jeste li bili tamo ili ne?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Nisam.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, o tome će onda govoriti drugi svedoci, i ako vas o tome ne pita optuženi, ne morate o tome da govorite. Idemo dalje. Dakle, znamo već nešto o osnivanju DSK. Jeste li vi postali aktivni u toj stranci od samog početka i jeste li na početku dok ste još radili u banci radili deo radnog vremena kao asistent gospodina Rugove?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Od samog osnivanja Demokratskog saveza Kosova od 21. oktobra 1989. godine ja sam bio aktivista sa delimičnim radnim vremenom, a kad su me otpustili s posla aktivno sam se uključio u rad DSK.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Recite nam, jeste li vi na poslu bili član sindikata i jeste li čak imali neku funkciju u tom sindikatu u banci?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da. Mi smo pokušavali da bra-

nimo prava radnika jer to je bio period kada su se i prava radnika Albanaca našla u opasnosti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su u to vreme važile neke vanredne mere i ako jesu, kakav su učinak imale na albanske radnike na poslu?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: To je bilo vreme kad je srpski režim želeo da preuzme ekonomsku kontrolu nad Kosovom. Prema tome, u banci u kojoj sam ja radio uvedene su vanredne mere. Kao rezultat toga, otpušteno je oko 300 radnika iz cele banke. Ostalo je samo 60 Albanaca. Tom prilikom nije otpušten ni jedan jedini Srbin.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mere o kojima govorite, da li su Albanci morali na neki način izraziti svoje prihvatanje tih mera?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Te su mere bile sasvim političkog karaktera. Nametnuta je uprava i tu tom upravom upravljao je režim i oni su pokušali nekim jednostavnim koracima, koji su na površini izgledali tek upravno-administrativne prirode, u ugovorima oni su pokušali kolektivno da otpuste veliki broj Albanaca. Mogu vam o tome dati dokaze. U jednom slučaju nametnute vlasti pokušale su da otpuste sve radnike iz banke.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da se vratimo na moje pitanje. Na koji su način albanski radnici morali da pokažu da prihvataju te vanredne mere?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Albanci su te mere shvatili kao političke mere, iako su u banci gde sam ja radio te mere pokušali da objasne kao deo promena u računovodstvenom sistemu banke.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možda nisam bio dovoljno jasan. Možda se to nije odnosilo na ljude u banci, ali recite, da li su ljudi morali nešto da nose kako bi pokazali prihvatanje tih mera?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U banci je ostalo 60 radnika od prethodnih 400 i to su sve uglavnom bili stručnjaci u svojim obla-

stima rada, bez kojih banka nije mogla da radi. Ja sam bio jedan od njih na početku jer ja sam radio u računskom centru.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ja sam napravio grešku, nisam se dovoljno jasno izrazio. Moramo ići dalje. Uprkos smanjenom broju Albanaca, da li su zaposleni drugi radnici u banci i, ako jesu, koje su nacionalnosti oni bili?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U to vreme, bilo je slučajeva da su se zapošljavali drugi ljudi, to su bili Srbi. Kao što sam već rekao, ni jedan jedini Albanac nakon toga više nije zaposlen. Isto tako ni jedan jedini Srbin više nakon toga nije otpušten. Upravo suprotno, bilo je slučajeva u kojem su zapošljavani drugi Srbi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Gde bi ti novi Srbi stanovali kad bi dobili posao u banci?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Možete li ponoviti pitanje?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ti novi zaposleni Srbi, gde su oni stanovali kad bi došli da rade u banku?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ti ljudi koji su tada bili zaposleni, a sada govorimo samo o tom vremenu kada su uvedene vanredne mere jer neki Srbi došli su i ranije u okviru programa povratka Srba na Kosovo, ti su Srbi dovođeni iz Srbije. U mojoj kancelariji, to je bilo negde 1986. godine, došao je jedan kolega koji nije ništa znao o svom poslu, a imao je sve privilegije. On uopšte nije bio kompetentan i na kraju je sam odlučio da ode. Njegovo ime bilo je Budimir Kavačić. Bio je hemičar.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Međutim, moje pitanje je bilo jednostavno. Gde bi oni stanovali, kako bi oni došli do stanova? Vi ste spomenuli neke privilegije.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Pa oni bi došli i živeli u društvenim stanovima koje bi im dalo preduzeće. To bi bilo uglavnom izvan Kosova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I vi ste, kao što ste nam već rekli, izgubili svoj posao. Koji je bio uzrok toga?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ja sam radio u računskom centru i odande su me uklonili zajedno sa svim drugim Albancima iz banke zbog platnog sistema banke. Nekoliko dana pre toga moj šef me je pozvao u svoju kancelariju i rekao mi: „Moraš se odlučiti između posla i politike“, jer me video na televiziji sa gospodinom Rugovom. Ja sam mu odgovorio: „To nema nikakve veze sa poslom koji radim i ja sam slobodan da učestvujem u političkim aktivnostima, to su moje lične stvari.“ Međutim, nakon toga, sutradan, primio sam odluku o prestanku radnog odnosa i ta je odluka stavljena na moj sto.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su neki albanski policajci koji su izgubili poslove ostali i ako jesu, pod kojim uslovima?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Policija na Kosovu koja je bila uglavnom albanska, došlo je do toga da je većina njih napustila posao jer su odbijali naređenja koja su dolazila iz Beograda. Neki od njih su otpušteni na razne načine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 13. Doktor Rugova postao je predsednik nakon referendumu. Jeste li vi tada postali njegov asistent, odnosno lični sekretar sa punim radnim vremenom?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: 1992. godine nakon referendumu održani su predsednički i skupštinski izbori. Ja sam bio blizak kolega gospodina Rugove. Bio sam njegov lični sekretar.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kad je reč o ishodu tih izbora što vi kažete, kako su se prema njima odnosile vlasti u Beogradu, da li su one priznale te izbore, da li su ih tolerisali, šta se dogodilo?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Demokratski savez Kosova osnovan je zato jer je u staroj federaciji bio tolerisan pluralistički sistem. Prema tome, radilo se o jednoj stvarnoj stranci. Nakon toga održani su izbori, ali te izbore režim nije prihvatio. Međutim, ti izbori nisu bili ni međunarodno priznati. U svakom slučaju ti izbori su bili nastavak institucija na Kosovu pod prethodnim sistemom da ne bi došlo do institucionalnog vakuuma. Apsolutna većina građana Kosova organizovala je izbore na kojima su DSK i Rugova

dobili većinu. Gospodin Rugova je dobio apsolutnu većinu kao predsednik Republike Kosova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 14. Krajem proleća, odnosno početkom leta 1995. godine, jeste li se zatekli u prostorijama policije u Prištini?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Tačno, 1995. godine ja sam pozvan od strane srpske tajne službe u Prištini da dođem na ono što su nazivali razgovor, intervju, i to tri dana uzastopce.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta je izgledalo da je svrha tog razgovora?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Pa izgovor da me pozovu bio je apsurdan. Prava svrha razgovora je bila da se mome radu pripiše, a putem mene i doktoru Rugovi, stvaranje navodno nekog Ministarstva unutrašnjih poslova, i da se u sve to zajedno implicira i to doktor Rugova što uopšte nije bio deo Kosova republike.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Tri dana su vas ispitivali, a nakon toga niste više bili zadržani?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da. Zadržan sam tri dana posle čega sam pušten.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Je li vam pokazan kakav dokument? Jeste li bilo šta potpisali?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U to vreme moj položaj kod gospodina Rugove je bio vrlo važan za Službu bezbednosti, a većina Albanaca je bila pozivana na razgovore ovakve vrste i na njima im je pružena prilika da sarađuju sa Službom bezbednosti. Ali, meni je to ponuđeno na jedan suptilniji način.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U septembru 1995. godine ponovo ste imali nekih kontakata s policijom i tom prilikom ste završili u pritvoru.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U septembru te godine, 1995. godine, pozvala me je ista služba. Međutim, odbio sam da tamo

odem bez službenog naloga. Oni su me upozorili da će posegnuti za drugim merama i sredstvima. Jednog dana me je policija zaista i zaustavila na ulici i naredila da pođem tamo. Nakon toga sam uhapšen, a nakon hapšenja, bio je to četvrtak, nije se radilo o koincidenciji, već o nameri da nas zadrže preko vikenda. Prema tome, nastavili su s radom tek u ponedjeljak i zadržali su me i daljih 30 dana. Izgovor je bio navodno da sam posedovao oružje. Ja se čak ni dan-danas ne sećam tačno šta su rekli, to je bilo pre tri-četiri godine.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možemo završiti s tim, ne moramo ići u detalje. Jeste li bili u zatvoru šest meseci?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, jesam. Pokojni Bajram Keljendi je bio moj advokat, on je tražio otpuštanje i ja sam zaista pušten nakon 60 dana, a moja porodica je dala garancije za moje puštanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je bilo žalbe i da li je preinačena presuda?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Nakon tog vremena drugostepeni sud je ukinuo kaznu, odnosno pušten sam na šest meseci uslovno, ali to je opet ukinuo drugostepeni sud jer nije bilo dokaza.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu. Paragraf 16, vrlo kratko, mi smo čuli svedočenje o Sporazumu o obrazovanju. Takođe smo čuli o sastanku doktora Rugove i optuženog u Belom dvoru. Vi ste bili tamo, međutim, ostali ste napolju zajedno sa šefom bezbednosti optuženog. Je li to tačno?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 17. 1998. godine vas je brinula mogućnost da vas i doktora Rugovu s vremena na vreme prate?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, tačno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete li nam reći koji su bili razlozi za to praćenje?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Mislim da su nas pratili pripadnici tajne službe koja je znala sve o našim aktivnostima i to u detalje. Demokratski savez Kosova bio je legalna zakonska stranka i ona je taj svoj status koristila da nastavi sa svojim pravnim aktivnostima koje su, po mom mišljenju, bile odlične. Dakle, bilo je vrlo malo razloga za njihovo maltretiranje mene.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zašto mislite da su vas pratili?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Pa mislim da je glavni razlog bio to što sam ja bio glavna osoba u tehničkoj strukturi i organizaciji oko kancelarije tadašnjeg kosovskog predsednika.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sada me zanima nešto o tretmanu koji ste imali na makedonskoj granici pri povratku na Kosovo nakon vaših putovanja u inostranstvo.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, izvolite.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne brinite sada o tome, ako neko bude želeo da vas o tome nešto pita, to će naravno moći da učini.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Takođe, to je u paragrafu 19, vi ste znali da se nagomilavaju snage VJ u blizini Suve Reke?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Možete detaljno odgovoriti ako želite, ali sada me samo zanima da li je postojao sporazum optuženog nakon sastanaka sa doktorom Rugovom, odnosno nakon sastanka doktora Rugove i američkog ambasadora Vokera (Walker)? Da li je bio sporazum da se povuku snage?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Postojao je jedan sporazum između optuženog i gospodina Rugove. To nije bilo u to vreme. Zapravo postojao je sporazum između optuženog i gospodina Holbruka (Holbrooke).

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li su vam bili poznati uslovi iz tog sporazuma?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Jesu, koliko je to bilo moguće saznati kroz medije. Znao sam za postojanje sporazuma o smanjenju srpskih snaga na Kosovu koliko god je to moguće i o dozvoljavanju pristupa Verifikacionoj misiji OEBS-a na čijem čelu je bio gospodin Voker.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste dobijali redovne izveštaje iz kosovskog informacijskog centra kako biste proverili da li se optuženi držao tog sporazuma?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Centar za informisanje na Kosovu je bio jedna institucija koja je bila zadužena za davanje informacija javnosti u svim oblastima, uglavnom u vezi sa događajima u to doba. Mi smo imali svoje dopisnike koji su bili razmešteni po celom Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Uslovi sporazuma koji je optuženi sklopio sa gospodinom Holbrukom, da li su oni bili poštovani?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Taj sporazum nikad nije objavljen u javnosti u detaljnom obliku. Međutim, on se spominjao, davana su mišljenja o njemu. Osim toga, videli smo da je uspostavljena Verifikaciona misija OEBS-a za Kosovo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro. Vi ste otišli u Rambuje kao načelnik tehničke službe, kao tehnički sekretar. Je li tako?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, ja sam bio član delegacije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: O tome smo dosta čuli. Prelazimo na stranicu broj šest, paragraf 23. Da li je iko od Albanaca bio spreman da potpiše sporazum pred kraj pregovora?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Prvi pokušaj koji je činila kosovska delegacija, a koji su se odvijali zajedno s drugima bio je minimalan konsenzus koji je postignut uz izuzetak gospodina Tačija koji je imao neke rezerve s tim u vezi i koji je nekoliko dana odlagao potpisivanje sporazuma, koji i nije potpisan na tom sastanku,

već je potpisano samo pismo namere u kojem se navelo da će se sporazum potpisati dve nedelje nakon konsultacija na Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Za to vreme, odnosno između tog sastanka i sledećeg sastanka u Parizu, da li ste primetili promenu u količini snaga na Kosovu?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Zapravo, taj period se pretvorio u tri nedelje, a srpske snage su, uprkos sporazumu sa Holbrukom, iskoristile taj period da okupiraju Kosovo. Te su snage uglavnom dolazile po noći i ja njihovo razmeštanje na tom području mogu da dokažem izveštajima naših dopisnika koji su javljali o njihovim kretanjama po čitavom Kosovu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Zanima me i dalje isti vremenski period. Da li ste primetili nekakvu promenu u policiji, odnosno u prisustvu policijskih jedinica na tom području?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Srpske snage su, ono što smo mi mogli da vidimo napolju na ulicama, pojačale svoje kontrolne punktove, a struktura policije je varirala u pogledu uniformi, opreme i naoružanja koje su nosili.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako su obično bili obučeni u to doba?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Policija je nosila uniforme borbene gotovosti, zelene i plave uniforme. Međutim, specijalne snage su obično nosile zelene uniforme.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vraćamo se na sastanak u Parizu. O tome smo dosta čuli, ne trebaju detalji. Samo nešto, nakon tog sastanka jeste li vi otišli u Brisel (Brussels) i sastali se sa generalom Veslijem Klarkom (Wesley Clark), paragraf 27?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ja lično nisam tamo putovao već jedna druga grupa ljudi.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, to možemo preskočiti. Po povratku iz Pariza, mislim da ste prvo otišli u Tiranu?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A zatim ste se vratili na Kosovo. Da li ste primetili da stanovništvo već odlazi, albansko stanovništvo?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Za vreme mog putovanja od Skoplja do Prištine na graničnom prelazu Đeneral Janković (Hani i Elezit) mi smo bili jedini koji smo putovali na Kosovo automobilom. Tom prilikom videli smo veliki broj automobila kako napuštaju Kosovo. Ti automobili su uglavnom pripadali stranim organizacijama i civilima koji su zajedno sa svojim porodicama odlazili sa Kosova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste primetili pripadnike Vojske Jugoslavije na putevima, odnosno kod tunela?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, iako su oni na neki način bili neprimetni. Naime, stvar je bila još uvek latentna. Mi smo se pretvarali da je sve u redu na Kosovu. Međutim, situacija je u suštini bila sasvim drugačija.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta ste vi videli da ti vojnici Vojske Jugoslavije rade?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ja sam ih video na putu koji spaja Đeneral Janković i Prištinu, a uglavnom su se skrivali u brdima. U jednom trenutku su nas zaustavili na raskrsnici za Vitinu (Viti) i rutinski su nas kontrolisali.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste ih videli kod tunela?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Kad smo ušli u Prištinu, videli smo da se Priština promenila, da svuda vlada strah. Takođe smo uočili prisutnost srpskih vojnika kao nikad dotad.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Ne možete se setiti ničeg posebnog da su oni radili kod tunela?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ako mislite na onaj dan kad smo se vraćali to je sve što sam ja video. Međutim, ako me pitate o periodu do početka udara, to je drugo. Mi smo se vraćali 21. a

udari su počeli 24. Tokom ta tri dana situacija je bila vrlo napeta. Ljudi su se svuda osećali nesigurno kao posledica demonstracije moći vojske i policije i kao posledica njihovih kretanja i aktivnosti kakve do tada, kao što sam već rekao, nikad nismo videli. Konkretno, oni su bili prisutni na javnim mestima, na mestima gde ljudi obično zalaze.

SUDIJA MEJ: Izgleda da je nemoguće da dobijemo odgovor na ovo konkretno pitanje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 29. Kada ste se vratili u Prištinu da li ste videli ikakve iregularne, odnosno paravojne snage i ako jeste, šta su oni radili?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da. Videli smo ljude sa različitim oružjem, civile, ljude koji nisu imali nikakve kape na glavama, sa nekim zelenim jaknama koje su ukazivale na to da bi mogle pripadati nekim formacijama. Na ramenima im je bilo naoružanje, a ponekad su to oružje nosili u ruci i njihovo prisustvo je bilo vrlo očigledno.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta su oni radili bilo javnoj imovini, bilo ljudima?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Za vreme tog perioda, na javnim mestima, na mestima gde su ljudi stajali u redu za hleb ili u restoranima, u kafićima oni su počeli da demonstriraju silu i uništavaju objekte koji su pripadali Albancima u Prištini. To je doba kada su počele brojne eksplozije i mnogi restorani i kafići koji su pripadali Albancima uništeni su.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je postojao telefonski sistem mobilnih telefona za Albance u to vreme? Da li je on bio dostupan?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Komuniciranje mobilnim telefonima je za Kosovo bilo prekinuto, ali to se dogodilo uglavnom nakon početka NATO udara.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ali isto se dogodilo i s fiksnim telefonima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: 24. marta počinju vazdušni udari. Da li su neki ugledni Albanci izgubili tada živote i ako jesu, možete li nam dati njihova imena?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Te noći je ubijen Bajram Kelj-mendi zajedno sa svoja dva sina. On je uhapšen u sopstvenoj kući i likvidiran.

SUDIJA MEJ: Imamo dokaze o tome?

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da. A jesu li i drugi ubijani? Vi ste ih naveli u vašoj izjavi.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da. Ljatif Beriša (Latif Berisha), Agim Hajrizi (Agim Hajrizi) iz Kosovske Mitrovice (Mitrovica), zaista najugledniji članovi zajednice koji su se zalagali za mirno rešenje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A šta je bio cilj toga?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Cilj je bio da se uvede strahovlada među stanovništvom tako što će se pobiti svi ti uglednici, kao što sam rekao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Paragraf 32. Kratko nakon što su počeli vazdušni udari, da li se MUP Srbije pojavio u kući doktora Rugove, mislim da ste ih vi pustili unutra? Je li tako bilo?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste bili dole, doktor Rugova je bio na gornjem spratu. Nemojte ići u tančine, ali ukratko nam recite šta se dogodilo i šta ste vi čuli da su ti pripadnici MUP-a Srbije govorili?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Kraj u kojem je živeo gospodin Rugova se zvao Velanija (Velania). Nakon čistke tog kraja od njegovih stanovnika, oni su došli na vrata doktora Rugove, došla

je jedna naoružana jedinica, broj policajaca i vojnika je bio mislim deset. Oni su provalili vrata dvorišta kuće, ja sam sišao i rekao im da tu ima ljudi i digao sam ruke u vazduh. Oni su me maltretirali. Nakon što sam im rekao da je to kuća doktora Rugove, oni su samo rekli: „Mi radimo svoj posao, to je čovek koji je prvi tražio NATO udare.“

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koliko dugo su vas ti ljudi zadržali?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Mene su u prizemlju maltretirali i tukli možda sat vremena. Zatim su mi naredili da pozovem čitavu porodicu koja je bila gore na spratu, dakle, gospodina Rugovu, njegovu porodicu, dva njegova rođaka, mene, moju porodicu i mi smo svi sišli dole i četiri sata smo tamo držani bez vode, hleba, nismo ni prirodne potrebe mogli zadovoljiti, a među nama je bila i beba od šest meseci.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, hvala, o tome smo ponešto već čuli. Mislim da su vam kasnije nešto rekli da morate nešto učiniti. Odnosno, kasnije toga dana, da li je neko došao i dao instrukcije doktoru Rugovi šta dalje da učini?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da. Posle četiri sata jedan službenik policije je došao. Ja sam ga pitao kako se zove. On je rekao: „Janković iz Suve Reke“.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Mi smo o tome već čuli. Možete dati neke detalje, ali mene zanima posledica, naime, da ste idućeg dana, 1. aprila vi otišli u Beli dvor pod policijskom pratnjom kako biste videli optuženog.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, tako je. To je bilo uveče.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, mi smo već o tome nešto čuli. Možemo ići pravo na događanja u Belom dvoru jer su sudije već o tome čule dva puta. Dakle, u Belom dvoru na početku tog susreta sa optuženim mislim da ste bili ispred sobe zajedno sa šefom kabineta optuženog, Goranom Milinovićem. Je li tako?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, tako je.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada ste došli na sastanak? To je na vrhu stranice broj devet.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, ja sam se u jednom trenutku pojavio na sastanku, pridružio ljudima na sastanku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta se dogodilo između vas i optuženog ako se išta dogodilo?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Mene je pozvao doktor Rugova da prisustvujem sastanku i on me je pitao u vezi s kominikeom za javnost, za štampu koji je optuženi tražio od njega da potpiše. Ja sam rekao da se takve izjave za štampu obično ne potpisuju. Ja sam to rekao optuženom i izneo sam svoju zabrinutost u vezi sa proterivanjem Albanaca s Kosova. Mislim da se tada radilo o broju od 700.000 ljudi. Isto tako, izrazio sam zabrinutost u vezi s likvidacijom ljudi, nekih saradnika gospodina Rugove, Harizija, Keljmen-dija i nekih drugih, a optuženi je ironično izvadio olovku, zapisao njihova imena na kutiji cigareta i rekao: „Videću kako mogu da saznam šta se s njima dogodilo.“ Zatim smo raspravljali o tome zašto Albanci napuštaju Kosovo. Ja sam rekao da postoje dve stvari na koje se moramo usredsrediti, zašto Albanci odlaze sa Kosova i idu u Albaniju dok traje bombardovanje, zašto nijedan Srbin ne napušta Srbiju budući da se i tamo odvijaju udari NATO-pakta, a oni ipak ostaju kod svojih kuća. To su dve stvari koje sam ja izneo pred njega, a on je tvrdio da Albanci napuštaju Kosovo zbog NATO udara, a ne zbog prisutnosti vojne policije i drugih snaga.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Vi ste spomenuli bombardovanje i udare i u Vojvodini koja je bila isto tako izložena udarima kao i Kosovo?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, vazdušni udari, bombardovanje se vršilo na teritoriji Crne Gore, Srbije i Kosova.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A da li su stanovnici Vojvodine bežali kao što su stanovnici Kosova bežali?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ja za takav slučaj nikada nisam čuo, nikada nisam čuo da je ijedan stanovnik osim Albanaca napu-

štao Kosovo. Albanci su napuštali Kosovo zbog represije i jedne posebne vrste rata koja se tamo odvijala i zato što su im u brojnim slučajevima pripadnici specijalnih snaga davali pet minuta da napuste svoje domove.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sastanak na kojem ste vi bili prisutni, da li je na njemu bilo reči o mogućem sporazumu, barem privremenom sporazumu?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Optuženi je pokušao da upotrebi gospodina Rugovu na ovom sastanku u svrhu neke političke propagande. Međutim, i na ovom sastanku gospodin Rugova je rekao da je treća strana od vitalnog značaja i nakon političke likvidacije Rugove da njegova fizička likvidacija neće biti bitna stvar.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Dobro, sada nisu bitni ciljevi političke propagande. Mene zanima da li je optuženi rekao nešto u vezi s tim sporazumom? Paragraf 35 za Sud.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U vezi s ovom izjavom za štampu o kojoj se diskutovalo rečeno je, odnosno Rugova je rekao da je mirni put nužan i da što se nas tiče nama treba dozvola da odemo sa Kosova. Ja sam lično zatražio da se usvoji određeni mehanizam da nas puste jer smo bili taoci na neki način. Tražio sam da nam se omoguće ponovo telefonske veze i optuženi je na to pristao.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kad se sastanak završio i kad se govorilo o izjavi za štampu? I da li je izjava za štampu izdata?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ja nisam bio očevidac objavljivanja te izjave za štampu jer u to vreme nismo mogli da gledamo televiziju kod kuće, naša satelitska antena prestala je da radi prve noći, ali čuo sam da je to bilo objavljeno u medijima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sutradan, 2. aprila, gde ste vi bili? Opet na Kosovu?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Istoga dana, 1. aprila, vratili smo se, a sledećeg dana je proradila normalna zemaljska telefonska veza i prvi telefonski razgovor koji sam ja obavio nakon hapše-

nja bio je da nazovem ambasadora Hila u Skoplju i da mu kažem šta se dogodilo. Ispričao sam mu kako su vojska i policija ušli u kuću i opisao sam mu naš put u Beograd.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Usput rečeno, jeste li toga dana razgovarali telefonom i sa šefom kabineta Milinovićem?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, toga dana smo dobili telefonski poziv šefa kabineta optuženog i on je ponudio, u stvari insistirao, da se sastanemo sa Ratkom Markovićem. Međutim, mi smo rekli da su ti sastanci besmisleni jer ne postoji politički proces koji bi uporedo tekao. Ono što se tada odigravalo bila je bitka na život i smrt.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta je Milinović rekao, šta je bila svrha vašeg sastanka sa Ratkom Markovićem?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Šef kabineta optuženog je rekao: „Trebali bi da se sastanete i razgovarate o raznim pitanjima što bi mogao biti nastavak sastanka sa optuženim prethodnog dana.“ No, kao što sam već rekao, ja sam vam bio onaj koji je u tim razgovorima veoma odlučno odbio da se sastane sa Markovićem.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Idemo sada dalje. Nakon nekoliko dana da li ste se vi nalazili u kući doktora Rugove kada vas je poseo Nikola Šainović?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li ste ga tada prvi put videli ili ste se i pre sa njim sastajali?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: To je bilo prvi put da je ta osoba došla u kuću.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kog je to bilo dana? 4. aprila? Da li se sećate da li je 4. april tačan datum?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, to je bilo 4. aprila.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Koja je bila svrha tog sastanka toga dana?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: On je došao nesumnjivo po nalogu optuženog kako bi se nastavio prethodni sastanak i kako bi se ponovo izdalo saopštenje za štampu i kako bi se time stvorila iluzija da je u toku neki politički proces pod navodnicima.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je takva izjava izdata na kraju tog dana? Samo da ili ne, molim vas.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Mislim da ne.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se sledećeg dana nešto dogodilo, da li je bilo nekih sastanaka?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Petog aprila su doveli ruskog ambasadora, održan je sastanak i moglo bi se reći da je tema sastanka bila na neki način implicitna. Mi smo tražili da nas oslobode i zamolili smo ruskog ambasadora da iskoristi svoj uticaj na optuženog kako bi se ishodovalo naše oslobađanje. Taj sastanak takođe su pratili mediji koje je tamo doveo režim. Na sastanku sa novinarima bilo je dogovoreno da ode novinar „Špigla“ (Der Spiegel) koji se nalazio sa nama u kući. To je bilo organizovano.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kažete oni, govorite u trećem licu. Ko je organizovao taj sastanak?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Taj sastanak organizovali su ljudi koje sam ranije spomenuo. To je bio sastanak između gospodina Rugove i ruskog ambasadora.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Rekli ste ljudi koje ste ranije spomenuli, ali ko konkretno? Ko je konkretno tom prilikom došao od srpskih vlasti?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Pa ako govorimo politički, sastanak je vodio optuženi Šainović, uglavnom je to bio on i osoba koju je imenovala Državna bezbednost, to je bio Ljuba Joksić.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se činilo da Šainović tom prilikom ima ovlašćenja da donosi odluke ili se morao posavetovati sa nekom višom instancom?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ja smatram da je tom osobom komandovao optuženi. Mislim da on ništa nije mogao da odluči sam na svoju ruku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Na osnovu čega donosite takav zaključak? Da li ste videli da je nešto rečeno ili učinjeno?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Pa zato jer sam ja njemu na svakom sastanku rekao: „Vi ste potpredsednik jugoslovenske vlade, vi možete doneti odluku o mom oslobađanju.“ Međutim, on mi nikada na to nije mogao odgovoriti i nakon toga nestao bi na nekoliko dana.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je on ikada rekao u čijim je rukama bila vlast ako nije bila u njegovim? Da li je rekao sa kim se morao posavetovati?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da. Jednom prilikom rekao je da će odluka biti donesena nakon dan-dva i da će mi je on preneti.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: To je bio 5. april. Kada ste sledeći put videli Šainovića?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Sa Šainovićem sam se viđao povremeno. Ne sećam se sada datuma, ali bio je tu i sastanak sa optuženim Milutinovićem u Beogradu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kada je to bilo otprilike i ko je organizovao taj sastanak?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Taj sastanak organizovan je na insistiranje drugih. Bilo je to bez našeg pristanka. Organizovao ga je Šainović i još neko iz Državne bezbednosti. To je organizovano telefonom i uz pomoć učestalih poseta. Naš odgovor bio je da nismo spremni na takve sastanke. Međutim, na nas su izvršili pritisak najrazličitijim čudnim scenarijima. Noću bi se pucalo na prozore i na balkone i to je bio način da se na nas izvrši pritisak da pristanemo na taj sastanak.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li nam možete reći kog je datuma održan sastanak sa Milutinovićem?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: To je bilo 28. aprila.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je to bio jedini sastanak koji ste imali sa Milutinovićem?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ne, bio je prvi sastanak u Beogradu i zatim još jedan sastanak u Prištini.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kog datuma je održan prvi sastanak u Beogradu?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ne mogu tačno da se setim. Drugi je bio 28, znači da je prvi morao biti negde oko 20. aprila.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Kako se Milutinović ponašao prema vama na prvom sastanku? Šta je želeo, šta je hteo da vam kaže?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Na tom sastanku u Beogradu razgovor je bio usredsređen na neka zapravo trivijalna pitanja jer bilo je opšteprihvaćeno da taj politički proces neće dati nikakve rezultate. Mi smo svakog dana tražili da nas puste, a oni su govorili da će, pošto Rugova nema bliskih saradnika blizu sebe, da će oni dozvoliti Merovciju da ode u Skoplje kako bi komunicirao sa Rugovinim kolegama tamo.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još samo nekoliko stvari o tom prvom sastanku. Da li ste vi ili Milutinović nešto rekli na tom sastanku ili otprilike u vreme tog sastanka, da li ste rekli nešto o vašem statusu uhapšenog ili pritvorenog?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: To mogu da ilustrujem dokazima. U to vreme, znači drugi sastanak u Prištini...

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Samo trenutak. Da se vratimo natrag na moje pitanje. Da li je Šainović nešto rekao o tome da li ste vi uhapšeni ili ne ili o tome kakav je vaš status?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: On nije govorio o našem statusu. Međutim, često bi rekao da smo slobodni. Mi smo insistirali

da onda on i sprovede reči u dela. Ja sam tražio da tokom noći ne bude incidenata koji su jako plašili decu.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: U redu, idemo dalje. Jeste li u nekom trenutku uspeli da otputujete u Skoplje uz policijsku pratnju?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Sa kim ste se sastali u Skoplju?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Išao sam u Skoplje protivno svojoj volji. Međutim, otišao sam. Prvo, sastao sam se sa stranim diplomatama, sa ambasadorom Hilom, sa ambasadorom Huncingerom (Huntzinger), ambasadorom Vokerom, ambasadorom Petričem (Petritsch). Takođe sam se sastao i sa gospodinom Haroldom Kohom (Harold Koch), pomoćnikom državnog sekretara za ljudska prava.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: I zatim ste se, mislim, vratili na Kosovo i imali drugi sastanak sa Milutinovićem kasnije u aprilu.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da. Vratio sam se 21. posle dva ili tri dana, i ja sam bio jedini Albanac koji je ušao na Kosovo. Tokom mog boravka u Skoplju dao sam i mnogo intervjuja koje imam ovde sa sobom.

SUDIJA MEJ: Molim vas da pažljivo pratite pitanja i da samo odgovarate na pitanja.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Milutinović je, ako se ne varam, stigao iz Beograda na taj sastanak.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, na taj sastanak 28. aprila. Taj je sastanak organizovan u Prištini i to opet protiv naše volje.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li se u to vreme u Prištini mogla videti šteta? Da li je bilo oštećenih zgrada?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U to vreme Priština je bila jedno tajanstveno mesto. Nikoga nije bilo na ulicama osim vojnih, policijskih i paravojnih snaga. Sve albanske radnje bile su provaljene i demolirane.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je Milutinović nešto rekao o šteti koju je video i da li ste vi njemu nešto rekli o tome šta se dogodilo?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ja sam na tim sastancima lično izrazio moje negodovanje nad onim što se događalo i opisao sam mu takođe i humanitarnu katastrofu i pokrete ljudi pod pritiskom policije i vojske. Opisao sam mu i grozna dela razaranja, zatražio naše puštanje na slobodu i to odmah i apelovao na njega kao predsednika Srbije i na druge kao članove srpske vlade da se odmah donese odluka da nas oslobode i da nam dozvole da mirno odemo. Milutinović je rekao da će nam dati odgovor za 24 sata i zaista, primili smo odgovor nakon otprilike dva dana. Odgovor je bio da moramo ići u Beograd u vezi sa tim pitanjem i da tamo moramo postići sporazum sa optuženim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: A sada idemo dalje. Da li je u maju 1999. godine održan sastanak koji je organizovao Joksić u Beogradu, a kojom prilikom ste se vi sastali sa Šainovićem?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Četvrtog maja sastali smo se sa tim ljudima koje ste spomenuli i sa optuženim.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Šta je tom prilikom rekao optuženi?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: To je bio kratak formalni sastanak i nama je jednostavno rečeno da ćemo otići u Italiju. Međutim, bila je tu jedna vrlo ružna strana. Od Rugove je zatraženo da napusti svoju porodicu. Mi to nismo dozvolili i sledećeg dana došla je i Rugovina porodica i mi smo odleteli za Italiju.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Jeste li na tom kratkom sastanku rekli nešto o Račku (Recak)?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: U jednom trenutku, prilikom posete optuženog Šainovića, kad je postojala mogućnost da se govori o raznim temama, ja sam mu rekao: „Vaše se ime spominje u vezi sa masakrom u Račku i to na ružan način. Jednog dana mogli biste biti za to optuženi.“ On mi je na to rekao da je to igra koju igra Voker. To je izašlo u medije i to je citirano kao dokaz da su njegova naređenja u pozadini masakra u Račku.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Još nekoliko detalja iz paragrafa 44 vašeg sažetka. Pre 24. marta kad je počelo bombardovanje, da li su na kuće stavljeni neki znakovi?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da, bilo je slučajeva kad su neki albanski stanovi bili zauzeti. To su, dakle, bili stanovi Albanaca u koje su se uselili srpski policajci i vojnici. To je bilo doba kada je svaki Srbin sposoban za nošenje oružja bio mobilizovan. Nije bilo ni jednog Srbina na Kosovu ili Prištini koji nije bio mobilisan. Oni su useljeni u albanske stanove i na takvim su se stanovima onda našli znaci na kojima je pisalo „stan MUP-a“. Kao dokaz toga mogu da kažem da je bilo slučajeva u kojima su albanske porodice koje se nisu mogle odseliti, upotrebljavale taj trik kako bi se spasile poseta policije.

TUŽILAC NAJS – PITANJE: Da li je u to vreme bilo glasina koje su kružile o tome šta se dogodilo doktoru Rugovi, glasina koje nisu nužno bile istina?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Da. Bilo je glasina nešto ranije da je Rugova ubijen pre nego što je zauzeta njegova kuća. Kao što znate, to je spomenuto i kad je svedočio doktor Rugova. Kružio je jedan pamflet koji je on navodno potpisao. Mogu vam reći da je i pre pojave tog pamfleta, gospodin Rugova izdao jedno saopštenje za štampu i takođe dao intervju novinarki „Špigla“ u kojem je apelovao na Albance da ne napuštaju Kosovo. Prema tome, to pobija sadržaj ovog pamfleta koji sam spomenuo.

TUŽILAC NAJS: To su sva moja pitanja za ovog svedoka. Časni Sude, trebao bi mi još jedan minut danas da objasnim neka preostala pitanja u vezi s prethodnim svedokom.

SUDIJA MEJ: Izvolite, gospodine Miloševiću, da li želite sada početi sa ispitivanjem?

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ: Pa pošto imamo još sedam minuta, ne želim da tih sedam minuta propustim. Pretpostavljam da biste mi ih svakako uračunali.

SUDIJA MEJ: U redu.

UNAKRSNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa pre nego što pređemo hronološki na ovaj iskaz, moje prvo pitanje bi bilo vezano za tekst beleške o razgovoru sa Adnanom Merovcijem u Rimu koji sam dobio od druge strane pod brojem 03014582. U srpskom prevodu na trećoj strani ima samo jedna rečenica koju ću da citiram. Pre toga, u pasusu se kaže kako je, u Prištini su oni razmatrali pitanje odlaska, kako im je rečeno da će da idu, da će porodice ići odvojeno, tako da ih ne uzmu za izbeglice i ostala objašnjenja koja su kaže dobili u Prištini i onda ide ovako rečenica: „Na poslednjem sastanku sa Miloševićem, Merovci je pokrenuo to pitanje pred Miloševićem rekavši da porodice treba da idu s njim i doktorom Rugovom, a Milošević je odgovorio da je to u redu.” Dakle, je li ovo, gospodine Merovci, to što se dogodilo?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Pa to piše u ovome što sam dobio od Tužilaštva, zabeleška sa vašeg sastanka, vaše izjave u Rimu.

SUDIJA MEJ: Nije važno da li je Tužilaštvo dalo te beleške ili ne. Svedok poriče da je to rečeno.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da li ste onda ljubazni da mi kažete, a šta je bilo, šta je bio predmet razgovora tog vašeg dolaska u Beograd ako ne vaš odnosno Rugovin i vaš odlazak? Šta je drugo bio predmet razgovora?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Već sam to rekao ranije u mom iskazu.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Da, ali evo ja vas pitam da li, znači preciziraću pitanje, da li je na tom poslednjem sastanku bilo

reči o bilo čemu drugome osim o odlasku Rugove i njegove porodice, a uz to i vaše, je l', sa Kosova i Metohije?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Već sam ranije rekao da nismo razgovarali ni o čemu drugom već o pokušaju da se ja i Rugova razdvojimo od naših porodica i rekao sam da smo mi na to čvrsto odgovorili. To je sve što imam da kažem.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Čekajte, molim vas, da se razumemo. Da li je predmet sastanka bilo bilo šta drugo osim vaša molba da idete sa Kosova gde ste se osećali ugroženim?

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Mi smo ranije tražili i od Milutinovića smo čuli da moramo otići u Beograd da bismo o tom pitanju razgovarali s vama. Mi smo otišli i ono što sam ranije ispričao da se dogodilo se dogodilo.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Ali recite da li je bilo još nečeg drugog, pitanje je bilo da li se razgovaralo o nekoj drugoj temi.

SVEDOK MEROVCI – ODGOVOR: Ne.

OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE: Došli ste samo da razgovarate o tome da vi, odnosno da Rugova i vi koji ga pratite odete sa Kosova i Metohije jer ste se tamo osećali nebezbedno. To je bio jedini predmet razgovora. Je li tako ili ne?

SUDIJA MEJ: Svedok je to već rekao. A sada umesto da se ponovo time bavimo, bilo bi bolje da završimo sednicu, budući da se približava završetak radnog dana. Gospodine Merovci, molim vas da imate na umu, pre svega molim vas da se vratite ovde sutra ujutru u devet sati kako biste završili vaše svedočenje. Isto tako, molim vas da tokom ovog prekida u svedočenju imate na umu da ni sa kim ne smete da razgovarate o vašem iskazu, uključujući i pripadnike tima Tužilaštva. Hvala.

TUŽILAC NAJS: Mogu li nešto kratko da kažem kao odgovor na pitanje sudije Kvona o prethodnom svedoku? Situacija je ovakva. 14. novembra su tražene zaštitne mere na osnovu sigurnosti,

pitanja sigurnosti svedoka i ja mislim, iako nisam uspeo da uđem svemu u trag, da se u to vreme smatralo da on može biti izložen riziku zbog svog kontakta sa ljudima koji su spomenuti u njegovom iskazu. Nakon što su odobrene te zaštitne mere i nakon što je Veće uputilo zahtev da budemo konkretniji kad tražimo zaštitne mere, nakon toga, koliko se ja sećam, mi smo ponovo stupili u kontakt sa svim svedocima i to je dovelo do podneska od 15. marta u čijoj se prvoj fusnoti navodi da taj svedok i još jedan svedok neće tražiti zaštitne mere i svedočiće na otvorenoj sednici. Prema tome, zaštitne mere su tražene zato jer smo želeli da budemo oprezniji, i svedok je bio u pravu kad je rekao da on to lično nije tražio.

SUDIJA MEJ: U redu. Hvala. Rasprava se prekida.

Završeno u 13.45 h. Nastavak rada 24. maja 2002. godine u 9.00 h.

Fond za humanitarno pravo